

فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری
دوره ۱۴ / شماره ۲ (پیاپی ۵۴) / تابستان ۱۴۰۴
صفحه ۵۹۱ تا ۶۲۵

الگوی نقش ویژگی‌های سرمایه ژنتیکی و سرمایه اجتماعی بر موفقیت اقتصادی و مالی سهامداران

حسین زمانیان

حسین زمانیان دانشجوی دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد تهران مرکزی

روح الله فرهادی

استادیار دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد تهران مرکزی و عهده دارد مقاله (نویسنده مسئول)

علی رضائیان

استاد دانشکده مدیریت دانشگاه آزاد تهران مرکزی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۰۱ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۱۴

چکیده

بازار سرمایه، از مهم ترین بخش های اقتصادی کشورها بوده که توسعه آن نقش مهمی در درآمد ملی کشور و رفاه عمومی جامعه ایفا می کند. موفقیت اقتصادی و مالی افراد در بازار سرمایه، می تواند تحت تاثیر عوامل مختلفی قرار گیرد. از عواملی که نقش مهمی در موفقیت دارد سرمایه ژنتیکی افراد (ویژگی های شخصیتی انتقال یافته از طریق وراثت) و همچنین سرمایه اجتماعی افراد می باشد. در همین راستا هدف این پژوهش، الگویی جهت نقش سرمایه ژنتیکی و سرمایه اجتماعی بر موفقیت اقتصادی و مالی سهامداران در بازار سرمایه می باشد. جامعه آماری این پژوهش، کلیه سرمایه گذاران حقیقی حاضر در بازار سرمایه تهران بودند که تعداد ۶۸۷ پرسشنامه تکمیل شد که از بین آن، تعداد ۲۴۰ سهامدار با مراجعه حضوری به بازار بورس اوراق بهادار به روش نمونه گیری در دسترس انتخاب و بقیه نیز بصورت مجازی مورد آزمون قرار گرفتند و نتایج آزمون فرضیه های این پژوهش با استفاده از معادلات ساختاری و نرم افزار لیزرل، حاکی از این بود که سرمایه ژنتیکی و سرمایه اجتماعی نقش معناداری بر موفقیت اقتصادی و مالی سهامداران ایفا می کند، نتایج این پژوهش نشان می دهد در بازار سرمایه معامله گرانی که دارای ثبات هیجانی بوده و برونگرا و خودکنترلی داشته باشند می توانند یک ساختاری برای خود ایجاد کنند و با شناخت خود و بازار به موفقیت اقتصادی دست پیدا کنند، لازم به توضیح است در کنار سرمایه ژنتیکی این نتیجه نیز قابل تأمل است که در اگر افراد حس بودن در اجتماع (سرمایه ارتباطی، شناختی، ساختاری) داشته باشند می توان انتظار داشت با افزایش این ارتباطات احتمال افزایش سواد مالی دست یابند که خود عامل بهبود عملکرد مالی سهامداران خواهد بود.

واژه های کلیدی: سرمایه ژنتیکی، سرمایه اجتماعی، موفقیت اقتصادی و مالی.

۱- مقدمه

پژوهش‌های انجام شده در علوم مالی عموماً پیرامون متغیرهای بنیادی و نموداری برگرفته از صورت‌های مالی و اطلاعات بازار معطوف است و کسب عملکرد برتر و موفقیت مالی سرمایه‌گذاران را به تغییرات این متغیرها انتساب می‌کنند. از سوی دیگر، نوسان غیرمنتظره قیمت‌ها در بازارهای سهام و کالایی، نشان می‌دهد که عوامل بنیادی و نموداری، نمی‌تواند چنین تغییری را تبیین کند، و برخی محققان نظیر دیویس، فاما و فرنچ^۱ (۲۰۰۰) آن را به عوامل ریسک ناشناخته مرتبط می‌دانند. به نظر می‌رسد این عوامل ناشناخته ریشه در سرمایه‌زنتیکی و سرمایه اجتماعی افراد داشته باشد، لذا این تحقیق به دنبال پاسخ به این مسأله است که آیا این عوامل، نقشی در توضیح موفقیت مالی سرمایه‌گذاران دارد یا خیر. لازم به توضیح است که موفقیت مالی افراد در بازار سرمایه، می‌تواند تحت تاثیر عوامل مختلفی قرار گیرد. یکی از عواملی که به نظر می‌رسد بتواند نقش مهمی بر این موفقیت اعمال کند، سرمایه‌زنتیکی افراد و یا به عبارتی ویژگی‌های شخصیتی است که از طریق وراثت به آن‌ها منتقل می‌شود و مسئله اصلی این پژوهش بررسی برخی از ویژگی‌های شخصیتی و برخی از ویژگی‌های اجتماعی افراد و رابطه آن را با موفقیت اقتصادی و مالی آنها در بازار سرمایه می‌باشد.

همچنین قبل از مدلسازی پژوهش و انجام معادلات ساختاری، ابتدا جهت اطمینان از عدم نقش معنادار محیط (همچون پایگاه اجتماعی-اقتصادی) بر مولفه‌های سرمایه‌زنتیکی و نقش مهم وراثت در انتقال این ویژگی‌ها، با استفاده از تحلیل واریانس چند متغیره (مانوا)، نقش پایگاه اجتماعی-اقتصادی را بر مولفه‌های سرمایه‌زنتیکی و سرمایه اجتماعی مورد آزمون قرار می‌دهیم. به طور کلی، پایگاه مفهوم پایگاه اجتماعی و اقتصادی ارتباط بسیار نزدیکی با مفهوم طبقه (اجتماعی) دارد و در تعیین پایگاه و منزلت اجتماعی و اقتصادی افراد بیش از هر چیز، نظرها معطوف به طبقات اجتماعی است. آنتونی گیدنز در تعریف طبقه می‌گوید: «میتوانیم طبقه را گروه‌هایی وسیعی از افراد تعریف کنیم که دارای منابع اقتصادی مشترکی هستند و این منابع شدیداً بر انواع شیوه‌های زندگی که می‌توانند داشته باشند تأثیر می‌گذارد. مالکیت ثروت به همراه شغل، پایه‌های اصلی اختلافات طبقاتی را تشکیل می‌دهند».

محققان دانشگاه "دوک" آمریکا در مطالعات اخیر خود اعلام کردند که "موفقیت" می‌تواند در ژن هر فرد نوشته شده باشد. به نقل از دیلی‌میل، دانشمندان دریافته‌اند که "پویایی اجتماعی" تا حدودی در ژن‌های افراد نوشته شده که ممکن است منجر به موفق بودن یا پولدار شدن می‌شود. مطالعه‌ای که با حضور ۲۰ هزار نفر از مردم انگلیس، آمریکا و نیوزلند انجام شد نشان داد، افرادی که تغییرات ژنتیکی مشخصی داشتند، درآمد و شغل بهتری داشته و تحصیلات خوبی داشتند. صرف نظر از طبقه‌ای که این افراد داشتند، "ژن‌های" آن‌ها می‌تواند به عملکرد بهتر این افراد در زندگی کمک کند. این مطالعه که در دانشکده پزشکی دانشگاه "دوک" در دورهام انجام شده است، مطالعه "همخوانی سراسر ژنوم (GWAS)" را روی ۲۰ هزار فرد از انگلیس، نیوزلند و آمریکایی انجام داده است. بررسی این افراد از کودکی تا بزرگسالی صورت گرفته است. مطالعه "همخوانی سراسر ژنوم (GWAS)" در دانش ژنتیک، یک بررسی سراسری ژنوم بر روی مجموعه‌ای از تنوع‌های ژنتیکی فردی در افراد مختلف است.

¹ Fama-French

هدف از این بررسی مقایسه، نتیجه‌گیری و در نهایت رسیدن به رابطه‌های مشترک و هم‌خوانی، همبستگی و وابستگی میان یک تنوع ژنتیکی و بروز و ظهور یک ویژگی مشترک در بین دارندگان آن تفاوت ژنتیکی است. در این بررسی هزاران تغییر کوچک ژنتیکی که در مطالعات قبلی مربوط به "موفقیت" و "مدرسه رفتن" بوده است، مد نظر محققان قرار گرفته است. این محققان دریافته‌اند مردان و زنانی که حاوی ژن‌های مربوط به تحصیلات بودند، از نظر علمی عملکرد بهتری داشتند. اما همان ژن‌ها به افراد کمک می‌کند که به سمت موفقیت قدم بردارند. همچنین افرادی که نمره پلی‌ژنیک آنها بالا بود، صرف نظر از طبقه اجتماعی و شرایط خانوادگی آنها، در تحصیلات، شغل و ثروت، بازدهی و عملکرد بهتری داشتند. "دنیل بل اسکای" رهبر این مطالعات و از پژوهشگران دپارتمان علوم این دانشگاه گفت: یافته‌های ما در این تحلیل و بررسی نشان می‌دهد که ژن‌های مربوط به تحصیلات ممکن است سرنخ‌هایی برای فرآیندهای بیولوژیکی در پیشرفت‌های انسان باشد که منجر به موفقیت وی در تحصیل، کار و در نهایت پولدار شدن وی در زندگی‌اش می‌گردد.

در این پژوهش در نظر داریم تا برخی از ویژگی‌های شخصیتی (همچون برون‌گرایی، روان رنجوری و خودکنترلی و هوش) را که در پژوهش‌های پیشین، نقش مهم ژنتیک و وراثت در انتقال آن به نسل بعد مورد اثبات قرار گرفته است به عنوان سرمایه‌های ژنتیکی فرد مد نظر قرار داده و نقش آن را بر موفقیت‌های اقتصادی و مالی سرمایه‌گذاران بورس مدنظر قرار دهیم.

از دیگر عواملی که به نظر می‌رسد بتواند نقش مهمی در موفقیت مالی و اقتصادی سرمایه‌گذاران بورس اعمال کند، سرمایه اجتماعی است. سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوینی است که نقش مهم تری نسبت به سرمایه فیزیکی و انسانی در سازمانها و جوامع ایفا می‌کند. امروزه در جامعه‌شناسی و اقتصاد و به تازگی در مدیریت و سازمان مفهوم سرمایه اجتماعی به صورت گسترده‌ای مورد استفاده قرار گرفته است. مفهوم سرمایه اجتماعی به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان منبع با ارزش اشاره دارد و با خلق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضا می‌شود، در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه‌ها اثربخشی خود را از دست داده و پیمودن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی ناهموار و دشوار می‌گردد. سرمایه اجتماعی چه در سطح مدیریت کلان و چه در سطح مدیریت سازمانها و بنگاه‌ها می‌تواند شناخت جدیدی از سیستم‌های اقتصادی-اجتماعی ایجاد کند و به مدیران در هدایت بهتر سیستم یاری رساند (جوان پور و همکاران، ۱۳۹۶).

در طول دهه‌های گذشته، بسیاری از شرکت‌ها به ایجاد شبکه‌های سرمایه‌گذاری مشترک اهمیت داده‌اند (جاسکلاین و مائولا، ۲۰۱۴: ص.ص. ۷۰۴-۷۲۱). با استفاده از این شبکه‌ها، این شرکت‌ها به دنبال دستیابی به بازده سرمایه‌گذاری بیشتر و فرصت‌های متنوع‌تر در بازارهای مالی هستند. در واقع، سرمایه‌گذاری مشترک توسط سرمایه‌داران میزان موفقیت پروژه‌های آنها را افزایش می‌دهد (کائو و همکاران، ۲۰۱۸).

¹ Jääskeläinen & Maula

² Cao et al.

۲. ادبیات پژوهش

۱.۲. بازار سرمایه

بازار سرمایه بازاری است که در آن دارایی‌های مالی یا دارایی‌های نامشهود مانند اوراق بهادار معامله می‌شود، این بازار شرایطی را فراهم می‌کند تا افراد بتوانند اوراق بهادار خود را در آن بفروشند. در اقتصاد، بازار مالی به مکانیزی اطلاق می‌شود که امکان خرید و فروش سهام، کالا یا هر محصول قابل تبدالی را برای مشارکت‌کنندگان با هزینه‌ای پایین فراهم می‌آورد. بازارهای مالی چند صده اخیر رشد قابل توجهی داشته و به طور مستمر در حال تکامل و افزایش نقدینگی در جهان است. وظیفه بازارها گردآوری خریداران و فروشندگان علاقه‌مند به مشارکت در بازار است. در واقع تمامی بازارهای مالی در پی گردآوری سرمایه و برقراری ارتباط بین جویندگان سرمایه (قرض‌گیرندگان) و دارندگان سرمایه (قرض‌دهندگان) هستند (ریحانی یامی و همکاران، ۱۳۹۲).

در همین راستا، بورس نیز، از نام خانوادگی شخصی به نام «واندر بوس» اخذ شده که در اوایل قرن چهاردهم در شهر بروژ بلژیک می‌زیسته و صرافان شهر در مقابل خانه او گرد هم می‌آمدند و به دادوستد کالا، پول و اوراق بهادار می‌پرداختند. این نام بعدها (۱۳۰۹) به کلیه اماکنی اطلاق شد که محل داد و ستد پول، کالا و اسناد مالی و تجاری بوده است. برای شناخت بورس و آشنایی بیشتر با آن بهتر است از «بازار» و تعریف آن شروع کنیم. در یک تعریف ساده بازار، مکانی است که در آن خرید و فروش صورت می‌گیرد. در بازارها به طور کلی دو نوع دارایی، دارایی‌های واقعی و دارایی‌های مالی مورد معامله قرار می‌گیرند. دارایی‌های واقعی همان دارایی‌های فیزیکی هستند مثل زمین، ساختمان و انواع کالا مانند ماشین، لوازم خانگی و غیره اما دارایی‌های مالی دارایی‌های کاغذی و بهتر بگوییم اسنادی هستند مثل سهام و اوراق مشارکت بورس بازاری است که در آن دارایی‌های مختلف مورد معامله قرار می‌گیرند و به سه دسته‌ی کلی بورس کالا، بورس ارز، بورس اوراق بهادار، تقسیم می‌شود (ریحانی یامی و همکاران، ۱۳۹۲).

۲.۲. سرمایه ژنتیکی

نقش ژنتیک و محیط در تعیین آینده: شخصیت چنان پدیده پیچیده‌ای است که پژوهشگران را در چندین دهه اخیر به خود مشغول داشته است. برخی از دانشمندان بر این اعتقاد بودند که تکامل شخصیت انسان ناشی از تأثیر عوامل ژنتیکی است. برخی دیگر بر این اعتقاد بودند که شخصیت انسان قویاً از محیط تأثیر می‌پذیرد. امروزه این اعتقاد مقبولیت بیشتری یافته است که شکل‌گیری شخصیت ناشی از هر دو عامل محیط و ژنتیک است. این نظریه با عنوان تأثیر و تأثر متقابل ژن - محیط^۱ (G x E) یا نظریه سرشت و تربیت) شناخته شده است. با ظهور شاخه‌های جدید ژنتیک مولکولی و کمی که کمک بسیار زیادی به ژنتیک رفتاری در راه مطالعه اثر این دو عامل بر رفتار داشته‌اند، تاکنون منشأ وراثتی برخی رفتارهای انسانی شناخته شده است. ژنتیک رفتاری به کمک روش مطالعات دوقلوئی و فرزندخواندگی با استفاده از آزمایشات مولوکولی ژنتیکی می‌تواند پی به منشأ وراثتی یک رفتار

^۱ Environment: در این جا مراد از این واژه با تأسی از نظریه ژنتیک کمی، واژه محیط شامل همه تأثیرات غیر ارثی است که نشان‌دهنده‌ی کاربرد این واژه به معنای گسترده‌تر از آن است که معمولاً در روانشناسی از آن استنباط می‌شود. برای مثال: براساس این تعریف، محیط فقط شامل عوامل اجتماعی شدن خانوادگی نبوده، بلکه رویدادهای پیش از تولد و رویدادهای زیست‌شناختی مانند تغذیه و بیماری را شامل می‌شود

معین ببرد. پزشک مشاور ژنتیک در پرونده‌ی خاصی متوجه شباهت شغلی میان فرزندان دو خانواده که به اشتباه در محیط‌های متفاوتی رشد کرده بودند با همشیره‌های وراثتی خود می‌شود. در این مقاله ما با استفاده از طرح فرزندخواندگی به بررسی تأثیر عامل وراثت در انتخاب شغل (یکی از جلوه‌های شخصیت انسان) خواهیم پرداخت (اکرمی و دیگران، ۱۳۹۱، ص. ۱۸۱-۱۹۲).

لازم به ذکر است که سال‌ها دانشمندان علوم روانشناسی و روانشناختی بر این باور بودند که شکل‌گیری و تکامل شخصیت انسان نشأت گرفته از تأثیر عوامل محیطی نظیر خانواده، دوستان و محیط اجتماعی است. در مقابل زیست‌شناسان و دانشمندان علم ژنتیک بر این اعتقاد بودند که عامل وراثت، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌گیری شخصیت انسان دارد (بالابان، ۲۰۰۲، ص. ۲۹۳ و روتر و همکاران، ۱۹۹۷، ص. ۳۳۵). پس از طرح این نظریات و دلایل هریک برای اثبات نظریه خود و رد نظریه دیگر، ژنتیک رفتاری^۱ در زیست‌شناسی ظهور پیدا کرد که دیدگاه انسان را نسبت به شخصیت خود متحول کرد (گنزراس و گلدمن، ۲۰۰۳، ص. ۵۴۰). ژنتیک رفتاری به دنبال افزایش دانش ما پیرامون ارتباط میان ژنتیک و محیط است، به گونه‌ای که امروزه در حال تغییر دادن شیوه‌ی تفکر ما درباره‌ی محیط است. این پژوهش‌ها نشان داده‌اند که مردم تا اندازه‌ای به دلایل ژنتیکی، تجربیات خود را شخصاً پدید می‌آورند. یعنی گرایش‌های ژنتیکی با تفاوت‌های فردی در تجربیات همبستگی دارند. این موضوع را ماهیت سرشت نامیده‌اند و در ژنتیک با عنوان همبستگی ژنوتیپ - محیط شهرت یافته است؛ زیرا به تجربیاتی اشاره می‌کند که با گرایش‌های ژنتیکی همبسته است؛ به عبارت دیگر: آنچه تأثیرات محیطی به نظر می‌رسد، ممکن است بازتاب تأثیر ژنتیک باشد. مطالعه تأثیر و تأثر ژنتیک و محیط شامل مطالعات ماهوی پیچیده‌ای است. این مطالعه شامل محیط‌های پیرامونی، اثر ژنتیکی تحت بررسی و روش‌هایی برای تفکیک اثر هریک از این دو به صورت جداگانه است و به صورت کامل به دنبال مطالعه آثار آماری این تأثیرگذاری‌ها و تأثیرپذیری‌ها است (اکرمی و دیگران، ۱۳۹۱، ص. ۱۸۱-۱۹۲).

اهمیت بررسی و مطالعه تأثیرات ژنتیک بر رفتار بشر: یک پاسخ ساده به این سؤال که چرا دانشمندان، تأثیرات ژنتیک بر رفتار انسان را مطالعه می‌کنند آنست که آن‌ها می‌خواهند درک بهتری از چگونگی روند امور داشته باشند یا به عبارتی به نظریه‌های بهتری دست پیدا کنند. خیلی سال گذشته از آن موقع که میل^۲ (۱۹۷۸) اظهار داشت «بیشتر این به اصطلاح "نظریه‌ها" در حوزه‌های گنگی از روانشناسی (بالینی، مشاوره، شخصیت، اجتماع و مکتب روانشناسی، از نظر علمی پیش پا افتاده و از نظر فنی بی‌ارزشند» (ص. ۸۰۶). او تعداد ۲۰ مشکل اساسی را بر شمرده که پژوهشگران علوم اجتماعی با آن روبرو هستند. دو مورد از این‌ها به بحث ما ارتباط پیدا می‌کند: وراثت‌پذیری و متغیرهای مزاحم که رابطه‌ی نزدیکی با هم دارند. متغیرهای مزاحم متغیرهای هستند که بعنوان علل تفاوت‌های گروهی یا فردی بی‌ارتباط با نظریه‌ی پژوهشگر فرض می‌شوند. در این زمینه، پژوهشگران بندرت یک منطق کامل نظری در حمایت از رویکردشان برای کنترل متغیرهای مزاحم تدارک می‌بینند. آنطور که میل اشاره می‌کند، حذف تاثیر موقعیت اجتماعی - اقتصادی خانوادگی^۳ (یعنی برخورد با آن بعنوان یک متغیر

^۱ Behavioral Genetics

^۲ Meel

^۳ Socioeconomic status (SES).

مزام) بر ضریب هوشی کودکان به هنگام مطالعه‌ی تفاوت‌های فردی از نظر IQ، موقعیت اجتماعی - اقتصادی خانواده فقط یک منشأ تنوع محیطی فرض می‌کند، بجای آنکه آن را با تأثیرات ژنتیکی قاطی کند. «میل» چنین استدلال می‌کند که این مورد «شاید چشم‌گیرترین آن‌ها باشد اما در علوم رفتاری، موارد دیگری نیز در همه‌ی جوانب یافت می‌شود که البته بار احساسی کمتری دارند». منظور او این است که آگاهی از چگونگی اثرگذاری عوامل ژنتیک بر هر کمیّت داده شده (مثلاً موقعیت اجتماعی - اقتصادی) یا بر هر ویژگی (مثلاً ضریب هوشی)، به دانشمندان اجازه می‌دهد تا نظریه‌های مؤثرتر و ارزشمندتری را درباره‌ی منشأ تفاوت‌های فردی در ویژگی‌های روانشناختی، بطور علمی تر بسط دهند. مدارک مربوط به تأثیر ژنتیک بر یک ویژگی روانشناختی، مجموعه‌ای از سؤالات جدید را با توجه به ریشه‌های تنوع جمعیتی در آن ویژگی پیش می‌کشد. همه‌ی پرسش‌هایی که در ژنتیک کمی (لینچ و والش، ۱۹۹۸)^۱ و اپیدمیولوژی^۲ (کوری، ۱۹۹۸)^۳ مورد اشاره قرار گرفته‌اند، به این موضوع مربوط می‌شوند. مثلاً: چه نوع عملکرد ژنی دخالت دارد؟ آیا این یک تأثیر ساده‌ی افزایشی است که طی آن ژن‌ها به سادگی اضافه شده و این افزایش موجب تظاهر قوی‌تری از آن ویژگی شده، یا اینکه سازوکار پیچیده‌تری در کار است؟ در یک ویژگی معین، تأثیرات ژن‌ها در مردها برجسته‌تر است یا زن‌ها؟ آیا میان ژن‌ها و محیط، تعامل‌هایی وجود دارد؟ بعنوان مثال، معلوم شده که رویدادهای ناراحت‌کننده‌ی زندگی در دراز مدت، در برخی افراد موجب افسردگی می‌شود ولی در دیگران چنین اتفاقی نمی‌افتد. حال شواهدی برای وجود تعامل در دست می‌باشد، بدین معنا که افرادی که دارای نسخه‌ی ژنتیک معینی هستند، در مقایسه با افرادی که فاقد آن فرمول ژنتیک هستند، هنگامی که در معرض رویدادهای استرس‌زای زندگی قرار می‌گیرند آمادگی بیشتری برای افسردگی شدن دارند (کاسپی و دیگران، ۲۰۰۳).^۴

آیا روابط ژن - محیط وجود دارد؟ یعنی، آیا افرادی که اجزای ژنتیکی مشخصی دارند، در پی محیط‌های خاصی هستند؟ بطور میانگین، کسانی که نمره‌ی بالاتری در سنجش میزان هیجان طلبی کسب می‌کنند، در مقایسه کسانی که نمره‌ی کمتری در آن ویژگی گرفته‌اند، یقیناً میل بیشتری به قرار دادن خود در محیط‌های خطرناک‌تر دارند. (مک گو^۵ و بوکارد، ۲۰۰۳)، اقدام به تهیه‌ی یک فهرست مبسوط از چنین پرسش‌هایی کرده‌اند (توماس و بوکارد، ۱۳۹۰).

بررسی تأثیرات ژنتیک بر ویژگی‌های روانشناختی: امروزه مدارک فراوانی در دست می‌باشد که نشان می‌دهد تفاوت‌های فردی، اگر نگوییم در همه‌ی ویژگی‌ها، در بیشتر ویژگی‌های روانشناختی که بطور اطمینان بخشی مورد سنجش قرار گرفته‌اند، هم ویژگی‌های طبیعی و هم غیر طبیعی، اساساً تحت تأثیر عوامل ژنتیکی قرار دارند. این حقیقت، حاوی دلالت‌های مهمی برای مطالعه و نظریه پردازی در روانشناسی می‌باشد، زیرا مدارک مربوط به تأثیرات ژنتیک، سلیلی از سؤالات مرتبط با ریشه‌های تنوع در این ویژگی‌ها را مطرح می‌سازد. در اینجا فهرست

^۱ Lynch & Walsh

^۲ epidemiology یا تخصص در بیماری‌های واگیردار

^۳ Koury,

^۴ Caspi et al:

^۵ McGue.

کوتاهی از چنین سؤالاتی فراهم گردیده و یافته‌های شاخص مربوط به تأثیرات ژنتیک و محیط در حوزه‌های شخصیت، هوش، موضوعات روانشناختی، بیماری‌های روانپزشکی و روابط اجتماعی ارائه شده است. این یافته‌ها با یافته‌های گزارش شده‌ی مربوط به ویژگی‌های گونه‌های دیگر و نیز با بسیاری از ویژگی‌های روانی انسان همخوانی دارد. چنین تطابق می‌تواند نشانگر یک پدیده‌ی فراگیر زیست‌شناختی باشد (توماس و بوکارد، ۱۳۹۰).

امروزه در میان پژوهشگران آگاه، دیگر این سؤال مطرح نیست که آیا تأثیرات ژنتیک وجود دارد یا نه، بلکه مسئله این است که میزان این اثرات چقدر است و زن‌ها چگونه ذهن را شکل می‌دهند. همانطور که «راتر»^۱ اشاره می‌کند «هر برداشت بی‌طرفانه از مدارک، به این نتیجه‌ی گریز ناپذیر منجر می‌شود که عوامل ژنتیک، نقش اساسی در ریشه‌ی تفاوت‌های فردی مربوط به ویژگی‌های روانشناختی، هم ویژگی‌های طبیعی و هم غیر طبیعی، دارند» (ص ۲). بطور خلاصه می‌توان گفت که همه‌ی ویژگی‌های روانشناختی، وراثت پذیر بوده و وراثت پذیری (h^2) یک شاخص آماری توصیفی است که میزان تنوع جمعیت در یک ویژگی با ریشه‌ی تفاوت‌های ژنتیکی را شاخص گذاری می‌کند. اما کلیت وراثت پذیری ($1-h^2$)، وظیفه‌اش شاخص گذاری تنوعی است که بر اثر باری محیط به تنوع جمعیت در آن ویژگی (به اضافه‌ی خطای اندازه‌گیری) ایجاد شده است. مطالعات مربوط به دوقلوها و فرزند خوانده‌ها، که اغلب مطالعات ژنتیک رفتاری نامیده می‌شود، امکان تخمین وراثت پذیری ویژگی‌های مختلف را فراهم می‌سازد. البته عنوان «مطالعات ژنتیک رفتاری» یک عنوان بی‌مسموم و بی‌مورد است، زیرا چنین مطالعاتی هم از نظر تأثیرات ژنتیکی و هم محیطی، بی‌طرف می‌باشد. اینکه این مطالعات بطور مکرر و مطمئن، وراثت پذیری چشمگیر برای ویژگی‌های روانشناختی را آشکار می‌کنند، یک واقعیت تجربی بوده و چیزی نیست که منحصر به انسانها باشد. «لینچ»^۲ و «والش»^۳ (۱۹۹۸) خاطر نشان می‌کنند که تأثیرات ژنتیک بر اکثر ویژگی‌ها، آنگونه که در فهرست تخمین‌های مربوط به وراثت پذیری آمده، در همه‌ی موجودات وجود دارد. آن‌ها اظهار داشتند که «پرسشهای جالب باقیمانده این‌ها هستند که مقدار h^2 در میان اشخاص و گونه‌ها، چرا و چگونه تفاوت دارد؟» (توماس و بوکارد، ۱۳۹۰).

شخصیت: روانشناسان برای سامان دهی صفات یا ویژگی‌های مشخص روانشناختی در یک چارچوب سطح بالاتر، دو طرح را ارائه کرده‌اند، یکی «پنج [ویژگی] یا صفت «بزرگ» دیگری «سه [ویژگی] بزرگ»^۴. همانطور که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود، یافته‌هایی که در این دو طرح گنجانده شده‌اند، بسیار شبیه یکدیگرند. در اینجا، تأثیر ژنتیکی در طیف ۴۰ تا ۵۰ درصد قرار دارد و وراثت پذیری برای ویژگی‌های مختلف تقریباً یکسان است. مدارکی هم برای تنوع ژنتیکی غیر افزایشی موجود است، یعنی در مورد شخصیت، زن‌ها علاوه بر افزایش یا کاهش ساده‌ی تظاهر یک صفت، کارکرد پیچیده‌تری هم دارند. مثلاً، تظاهر یک ژن مرتبط، تا حدی بستگی دارد به ژن جفت بر روی همان کروموزوم و یا زن‌های واقع بر کروموزوم‌های دیگر. در تحقیقات، مدارک اندکی بدست آمده که حاکی از تأثیرات محیطی مهم مشترک، یعنی تشابه مبتنی بر تأثیرات محیطی مشترک است که با صفت

¹ Rutter

² Lynch

³ Walsh

⁴ The Big Five and the Big Three.

ارتباط دارند. برخی مطالعات گسترده تر، به تحقیق در این زمینه پرداخته اند که آیا ژن‌های مؤثر بر صفات شخصیتی، در دو جنس [زن و مرد] تفاوت دارند یا نه (مرزبندی جنسیتی). پاسخ منفی است، اما گاهی اوقات تفاوت‌های جنسیتی از نظر وراثت پذیری وجود دارد (توماس و بوکارد، ۱۳۹۰).

توانایی ذهنی: در اوایل زندگی، تأثیر غالب بر ضریب هوشی، از سوی عوامل مشترک محیطی اعمال می‌شود، اما بتدریج تأثیر ژنتیک افزایش یافته و همراه با آن، اثرات محیط مشترک تا نزدیک صفر کاهش می‌یابد (به مطالعات مربوط به دو قلوها در جدول ۱ رجوع نمایید). مورد دیگری که البته گزارش آن در اینجا نیامده، آن است که مطالعات مربوط به فرزند خواندگی درباره‌ی (الف) افراد غیر خویشاوندی که با هم بزرگ شده اند و (ب) پدر خوانده/ مادر خوانده‌ها و فرزند خوانده‌هاشان، نتایج مشابهی حاکی از افزایش تأثیر ژنتیک بر ضریب هوشی همراه با افزایش سن، و کاهش تأثیر محیط مشترک بدست داده است. همچنین، نتایجی از دو بررسی ضریب هوشی مربوط به دوقلوهای مسن بالای ۷۵ سال در جدول (۱-۲) آمده که آن‌ها نیز نمایانگر سطح بالایی از تأثیر ژنتیک و تأثیر اندک محیط مشترک می‌باشند. با وجود این، نتایج بدست آمده برای رده‌های سنی کمتر، نشانگر مقداری کاهش در وراثت‌پذیری است. ضمناً مدرکی در دست نیست که نشان دهد وراثت‌پذیری ضریب هوشی در زن و مرد، در هر رده‌ی سنی، با هم متفاوت است (توماس و بوکارد، ۱۳۹۰).

تمایلات روانشناختی^۱: وراثت‌پذیری در زمینه‌ی تمایلات روانشناختی هم، که تمایلات حرفه‌ای یا شغلی نیز نامیده می‌شود، در جدول (۱-۲) آمده است. این وراثت‌پذیری بر اساس داده‌های گردآوری شده طی یک بررسی گسترده در طول سال‌های متمادی، برآورد شده که در آن، طیف متنوعی از افراد مورد آزمون قرار گرفته اند (دوقلوها، خواهر و برادرها، والدین و کودکان آن‌ها و غیره). در این بررسی، همه‌ی پاسخ دهنده‌ها، یک فرم یا فرم استاندارد دیگری را که حاوی پرسش‌های مربوط به تمایلات حرفه‌ای بوده، پر کرده‌اند. در وراثت‌پذیری شش مورد مندرج در جدول، نوسان اندکی وجود دارد و میانگینی برابر ۰/۳۶ دیده می‌شود. همانند صفات شخصیت، در این مورد نیز مدارکی برای تأثیر ژنتیکی غیر افزایشی وجود دارد. اما برعکس آن‌ها، تمایلات روانشناختی نشانه‌هایی از تأثیر محیط مشترک را نیز بروز می‌دهند، هرچند که این تأثیر اندک بوده و برای هر صفت حدود ۱۰٪ می‌باشد (توماس و بوکارد، ۱۳۹۰).

خصوصیات اجتماعی: بررسی‌های صورت گرفته بر روی دوقلوها، تأثیر محیط بر صفت محافظه‌کاری را فقط تا سن ۱۹ سالگی نمایان می‌سازد. صرفاً از این زمان به بعد است که عوامل ژنتیک، تأثیر خود را آشکار می‌کنند. نتیجه‌ای که از یک بررسی وسیع (۳۰۰۰۰ فرد بالغ شامل دوقلوها و بیشتر بستگان درجه یک آنها) بدست آمده، وراثت‌پذیری ۰/۶۵ و برای مردان ۰/۴۵ برای زنان را نشان داده است. بخشی از تأثیر ژنتیک بر صفت محافظه‌کاری، خصلت غیر افزایشی دارد. مطالعات جدیدی که بر روی دوقلوهای جدا از هم بزرگ شده، انجام گرفته، مستقلاً همین یافته‌های وراثت‌پذیری را بازسازی می‌کند. محافظه‌کاری به میزان زیادی، حدود ۰/۷۲، با قدرت طلبی راست‌گرایانه ارتباط دارد و این ویژگی نیز کمابیش وراثت‌پذیر است. مذهبی بودن در ۱۶ ساله‌ها، فقط به میزان

^۱ Psychological Interests.

اندکی وراثت پذیر بوده (۰/۱۱ در دختران و ۰/۲۲ در پسران، طی یک بررسی گسترده بر روی دو قلوهای فنلاندی)، ولی قویاً تحت تأثیر محیط مشترک قرار دارد (در دختران ۰/۶۰ و در پسران ۰/۴۵). صفت مذهبی بودن در افراد بالغ تا حدی وراثت پذیر است (۰/۳۰ تا ۰/۴۵) و محیط مشترک نیز تأثیراتی دارد. داده‌های خوبی در دست نیست تا بتوان تأثیر تفاوت در جنسیت، بر این صفت در افراد بالغ را معین نمود. عضویت در یک فرقه‌ی خاص مذهبی عمدتاً تابع عوامل محیطی می‌باشد (توماس و بوکارد، ۱۳۹۰).

۲.۳. سرمایه اجتماعی

مفهوم سرمایه اجتماعی: به طور کلی، سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوینی است که نقش مهم تری نسبت به سرمایه فیزیکی و انسانی در سازمانها و جوامع ایفا می‌کند. امروزه در جامعه شناسی و اقتصاد و به تازگی در مدیریت و سازمان مفهوم سرمایه اجتماعی به صورت گسترده ای مورد استفاده قرار گرفته است. مفهوم سرمایه اجتماعی به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان منبع بارزش اشاره دارد و با خلق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضا می‌شود، در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه‌ها اثربخشی خود را از دست داده و پیمودن راه‌های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی ناهموار و دشوار می‌گردد. سرمایه اجتماعی چه در سطح مدیریت کلان و چه در سطح مدیریت سازمانها و بنگاه‌ها میتواند شناخت جدیدی از سیستم‌های اقتصادی- اجتماعی ایجاد کند و به مدیران در هدایت بهتر سیستم یاری رساند (جوان پور و همکاران، ۱۳۹۶).

نظریه سرمایه اجتماعی به طور ذاتی بسیار ساده است. ایده محوری آن را میتوان در واژه «روابط» خلاصه کرد. اعضای جامعه با برقراری تماس به یکدیگر و پایدار ساختن آنها قادر به همکاری با یکدیگر می‌شوند و به این طریق چیزهایی را کسب می‌کنند که به تنهایی قادر به کسب آنها نمی‌باشند و یا با دشواری بسیار موفق به کسب آن‌ها می‌شوند. انسانها از طریق مجموعه‌ای از شبکه‌ها به هم متصل میشوند و تمایل دارند که ارزش‌های مشترکی با سایر اعضای این شبکه‌ها داشته باشند. با گسترش شبکه‌ها، آنها نوعی دارایی را تشکیل می‌دهند که می‌توان آن را به عنوان نوعی سرمایه مورد ملاحظه قرار داد (جوان پور و دیگران، ۱۳۹۶).

آنچه بر ابهامات فراوان این تئوری (سرمایه اجتماعی) می‌افزاید، تعاریف متعدد در حوزه‌های گوناگون توسط افراد مختلف است. چنانچه در بررسی ادبیات موضوع با انبوهی از تعاریف روبرو می‌شویم که در حوزه‌های متفاوتی ارائه شده‌اند. در زیر به برخی از این تعاریف ارائه می‌شود:

- ۱) سرمایه اجتماعی شبکه شخصی یک فرد و پیوستگی نهادی برگزیده او را در بر می‌گیرد.
- ۲) سرمایه اجتماعی عبارت است از توانایی‌های افراد برای کار کردن با یکدیگر، به منظور دستیابی به اهداف مشترک در گروهها و سازمانها (جوان پور و همکاران، ۱۳۹۶).

جدول (۱) مجموعه از تعاریف منتشره در مورد سرمایه اجتماعی توسط بانک جهانی

بوردیو ^۱	مجموع منابع بالقوه یا بالفعلی است که با عضویت در شبکه پایایی از روابط کم و بیش نهادینه شده از آشنایی با شناخت متقابل، به دست می‌آید.
پوتنام ^۲	اجزاء اصلی سازمان اجتماعی، مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌هایی که می‌توانند کارایی اجتماعی را با تسهیل کنش‌های هماهنگ، بهبود دهند.
گروتارت و ون باستلار ^۳	نهادهای روابط، نگرش‌ها و ارزش‌هایی که تعاملات بین اشخاص را مدیریت کرده و به توسعه اجتماعی و اقتصادی کمک می‌نمایند.
ببینگتون ^۴	روابطی که اشخاص در آن سرمایه‌گذاری می‌کنند و جریانی از منافع را به وجود می‌آورند.
فافچامپن ^۵	یک شبکه از پدیده اجتماعی مرتبط (به ویژه نقشی که روابط بین فردی) عضویت کلوب و شبکه‌های اجتماعی، در تبادل اجتماعی کارآمد بازی می‌کند.
روبینسون و سیلس ^۶	احساس همدردی، نگرانی، همدلی، احترام، حس اعتماد و اجبار یک شخص یا گروهی به شخص یا گروهی دیگر
اوستروم ^۷	سرمایه اجتماعی شامل دانش، ادراک، هنجارها، قوانین و انتظارات مشترک درباره الگوهای تعاملات است که گروهی از افراد در برخورد با مساله‌های غامض اجتماعی، موقعیت‌های عمل جمعی یا خود سازمان می‌آورند.

۲.۴. ابعاد سرمایه اجتماعی

«سرمایه اجتماعی» در یک تقسیم‌بندی مهم به ابعاد «ارتباطی، شناختی و ساختاری» تقسیم می‌شود:

بعد ذهنی: این بعد سرمایه اجتماعی، مولفه‌هایی همچون مشارکت، اعتماد، تعاون، همکاری، ارزش‌ها و هنجارهای مشترک، باورها و عقاید مشترک و الگوهای رفتاری مشترک در جامعه یا گروه را در بر می‌گیرد که باعث می‌شود کنش‌های متقابل بین افراد آن جامعه و گروه تحت تاثیر قرار گیرد و افراد را به سوی اقدامی جمعی سوق دهد. قدرت و انسجام و عملکرد یک گروه به میزان ارزش‌ها و مولفه‌های مشارکت جویانه بستگی دارد. اگر این مولفه‌ها در جامعه نهادینه شده باشد و سازمان‌های فرهنگ ساز مروج آن باشند، بعد عینی سرمایه اجتماعی بهتر شکل می‌گیرد (جوان پور و همکاران، ۱۳۹۶).

بعد عینی: این بعد از سرمایه اجتماعی، به جنبه‌های قابل رویت و عینی، از قبیل شبکه‌ها، انجمن‌ها، سازمان‌های مردم‌محور، نهادهای محلی و هیات‌های مذهبی اشاره دارد که اهداف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، آموزشی و پرورشی خاصی را می‌توانند پیگیری کنند. جنبه عینی یا ساختاری سرمایه اجتماعی، چگونگی

¹ Bourdieu

² Putnam

³ Grootaert & Van Bastelaer

⁴ Bebbington

⁵ Fafchamps

⁶ Robison & Siles

⁷ Ostrom

روابط افقی و عمودی بین افراد گروه و به نوعی سلسله مراتب و ساختار گروه را تحت تاثیر قرار می دهد (جوان پور و همکاران، ۱۳۹۶).

در یک تقسیم بندی دیگر سرمایه اجتماعی، به جنبه «مثبت» و «منفی» اشاره می شود. سرمایه اجتماعی تاثیر بسیار زیادی بر عملکرد گروه و رضایت اعضای آن دارد. تمام تحقیقات این را ثابت کرده است. به طور کلی تحقق اهداف گروهی و حتی اهداف فردی، مستلزم بهره مندی از انواع سرمایه ها، به ویژه سرمایه اجتماعی است، حتی سلامتی افراد یک گروه دارای سرمایه اجتماعی بالاتر است (جوان پور و همکاران، ۱۳۹۶).

عوامل موثر بر شکل گیری سرمایه اجتماعی

سن: یکی از عوامل موثر بر سرمایه اجتماعی است. سن معمولاً بر اساس دوره کودکی، نوجوانی، بزرگسالی، والدینی و بازنشستگی شناخته می شود. چون سن بر اساس درآمد و زمان فراغت در مقاطع مختلف متفاوت است. بنابراین مشارکت اجتماعی فرد نیز در مراحل مختلف سنی متفاوت است (حسن زاده ثمرین، ۱۳۸۹).

نسل و تغییرات نسلی: نسل و تغییرات نسلی یکی از عوامل موثر بر شکل گیری سرمایه اجتماعی است به گونه ای که افراد در سنین کار و فعالیت از میزان مشارکت های اجتماعی بیشتری برخوردار می شوند و اتفاقاتی که برای یک نسل به وقوع پیوسته است مانند: جنگ، رکود اقتصادی، کاهش میزان ازدواج و افزایش نرخ طلاق، کاهش تعداد فرزندان، کاهش نرخ دستمزد، جایگزینی سوپر مارکت ها، خرید و یادگیری الکترونیک و جایگزینی شرکت های محلی مبتنی بر اجتماعات محلی، بر سرمایه اجتماعی آن نسل تاثیر می گذارد (پانام، ۱۳۹۲).

آموزش و تحصیلات: آموزش و تحصیلات از دیگر متغیرهای تاثیرگذار بر سرمایه اجتماعی است. در پیمایش ارزش های جهانی در اکثر کشورها، این متغیرهای اجتماعی در ارتباط است. به زعم مطالعات گیلز و همکاران در سال ۲۰۰۰، افزایش حضور در مناسک مذهبی، میزان اعتماد و کوشش در حل مسائل محلی در بین افراد تحصیل کرده بیشتر است. بین سال های رسمی آموزش در مدرسه و سرمایه اجتماعی رابطه مستقیمی ملاحظه نموده اند و آن ها این موضوع را تا حدودی ناشی از محیط های نهادی مدارس و دانشگاه ها در تشویق افراد به انجمن پذیری آنان در جهت تعاون و همیاری می دانند (جوان پور و همکاران، ۱۳۹۶).

جنس: جنس نیز از دیگر متغیرهای تاثیرگذار بر سرمایه اجتماعی است به گونه ای که مشارکت بیشتر مردان نسبت به زنان در نیروی کار باعث افزایش مشارکت های رسمی آنان نسبت به زنان می گردد. ضمن اینکه جنسیت بر نوع عضویت در انجمن ها اثر می گذارد به گونه ای که زنان بیشتر عضو انجمن های خدماتی خیریه ای، مذهبی، اولیاء و مربیان و انجمن های فرهنگی می شوند و مردان علاقه مند به فعالیت در انجمن های سیاسی هستند (جوان پور و همکاران، ۱۳۹۶).

دین باوری و تعهد دینی: دین باوری و تعهد دینی رابطه مستقیمی با سرمایه اجتماعی دارند. زیرا سازمان های دینی نقش میانجی را در فعالیت های دینی ایفا می کنند. از آن جا که ادیان در نشست های عمومی و از مراسم و مناسک برخوردارند، باعث توسعه شیوه همکاری و تعاون و آگاهی از مسائل اجتماعی می گردند و ادیانی

که بیشتر از مناسک و مراسم عمومی برخوردارند در افزایش سرمایه اجتماعی نقش بیشتری ایفا می‌کنند (حسن زاده ثمرین ، ۱۳۸۹).

مشارکت رسمی یکی از اعضای خانواده: مشارکت رسمی یکی از اعضای خانواده نیز در ایجاد سرمایه اجتماعی مخصوصا در ابعاد گوناگون آن نقش مثبتی دارد. به گونه ای که در تحقیقات مشخص شده است افرادی که در خانواده هایی هستند که خانواده آنان با کمک دیگران به حل مشکلات اجتماعی مبادرت ورزیده و مشارکت اجتماعی فعال دارند ، افراد در آن خانواده ها از سهم و میزان بیشتری در سرمایه اجتماعی برخوردارند(جوان پور و همکاران،۱۳۹۶).

پیشینه پژوهش

پژوهشگران و محققان در پیشینه مورد استفاده در این پژوهش به نتایج ذیل دست یافتند:

(۱) تأیید نقش برخی عوامل مربوط به شخصیت در رفتار سرمایه گذاری بورس؛

(۲) تأیید نقش سرمایه اجتماعی در تصمیمات سرمایه گذاران بورس؛

در حالی که، این پژوهش اولین بار از منظر سرمایه ژنتیکی به این مساله نگاه کرده و به دنبال طراحی یک مدل جامع و بررسی همزمان نقش عوامل وراثتی و سرمایه اجتماعی در موفقیت مالی و اقتصادی سرمایه گذاران بازار سرمایه می باشد. با توجه به اینکه در پیشینه پژوهش نقش عوامل شخصیتی و سرمایه اجتماعی در رفتار تصمیم گیری سرمایه گذاران مورد تایید قرار گرفته است، می توان به نتایج قابل اطمینان بیشتری در زمینه نقش این مولفه ها بر موفقیت مالی و اقتصادی سرمایه گذاران در بازار سرمایه دست یافت.

جدول ۲: پیشینه پژوهش خارجی

محقق	سال پژوهش	عنوان	یافته ها
کائو و همکاران ^۱	۲۰۱۸	سرمایه اجتماعی در شرکت های سرمایه گذاری چینی و عملکرد آنها: شواهدی از چین	نتایج پژوهش حاکی از این بود که همبستگی بین سرمایه اجتماعی و عملکرد مالی شرکت های سرمایه گذاری در چین ضعیف است
هادور ^۲	۲۰۱۷	« سه سطح سرمایه اجتماعی و ارتباطش با عملکرد	نتایج این پژوهش حاکی از این بود که هر یکی از این سه سطح می تواند موجب تقویت اجزای عملکرد شود.
وازسونی و همکاران ^۳	۲۰۱۶	«یک مطالعه فراتحلیلی در ارتباط با انحراف در خودکنترلی»	نتایج نشان دادند که خودکنترلی کم با عدم موفقیت بازار کار مرتبط است.

¹ Cao et al:

² Hador

³ Vazsonyi et al:

محقق	سال پژوهش	عنوان	یافته ها
تونلی و همکاران ^۱	۲۰۱۵	تاثیر ویژگی های شخصیتی سرمایه گذاران بر رابطه بین کسب اطلاعات و رفتار تجاری در بازار سرمایه چین	نتایج نشان دادند که برون گرایی و روان رنجوری رابطه بین کسب اطلاعات و میزان تجارت را تعدیل می کند و گشودگی بصورت منفی رابطه بین کسب اطلاعات و میزان تجارت را تعدیل می کند.
هافمن و همکاران ^۲	۲۰۱۴	نقش ویژگی خودکنترلی بر بهزیستی اثربخش و رضایتمندی از زندگی	نتایج نشان دادند که، اشخاص با خودکنترلی بالا، در مقایسه با با افرادی که در از خودکنترلی کمتری برخوردار هستند، در طول دوره نوجوانی و بزرگسالی، خوش شانس تر، سالم تر و ثروتمندتر می باشند.
بلوک و همکاران ^۳	۲۰۱۲	«سرمایه اجتماعی سرمایه گذاران و سرمایه شروع کسب و کار»	نتایج پژوهش حاکی از این بود که ساختار سرمایه اجتماعی و رابطه آن با شرکت های سرمایه گذاری، به طور قابل ملاحظه ای بر تامین مالی این شرکت ها برای شروع کار تاثیر می گذارد.

جدول ۳: پیشینه پژوهش داخلی

محقق	سال پژوهش	عنوان	یافته ها
هیجرودی و همکاران	۱۳۹۷	« تحلیل تعدیلگری مدل پنج عاملی شخصیت بر تاثیر گذاری کسب اطلاعات مالی بر رفتار سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار»	نتایج نشان دادند که کسب اطلاعات مالی بر رفتار سرمایه گذاران در بورس اوراق بهادار تهران تاثیر مثبت و معنادار دارد و از بین ابعاد ویژگی های شخصیتی (گشودگی نسبت به پذیرش تجربه، برون گرایی، وظیفه شناسی، روان رنجوری و سازگاری) برون گرایی و سازگاری در این رابطه نقش تعدیلگر را دارند و تاثیر متغیرهای گشودگی نسبت به پذیرش تجربه، وظیفه شناسی و روان رنجوری بر این رابطه معنادار شناخته نشد.
احمدی (۱۳۹۶)	۱۳۹۶	«بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»	نتایج بررسی ها نشان داد که اعتماد، همکاری، مشارکت و انسجام اجتماعی از ابعاد سرمایه اجتماعی بر عملکرد مالی شرکتها تاثیر دارد

¹ Tuani et al:

² Hofmann et al:

³ Block et al:

محقق	سال پژوهش	عنوان	یافته‌ها
آقابابایی دهاقانی (۱۳۹۵)	۱۳۹۵	« بررسی رابطه بین تیپ‌های شخصیتی برون‌گرایی، تطابق پذیری، وظیفه‌شناسی سرمایه‌گذاران و روش‌های انتخاب سهام در بازار سرمایه رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.	نتایج نشان دادند که بین تیپ‌های شخصیتی برون‌گرایی، و وظیفه‌شناسی سرمایه‌گذاران و روش‌های انتخاب سهام در بازار سرمایه رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد.
علامه و همکاران	۱۳۹۵	تأثیر سرمایه اجتماعی بر تسهیم دانش و سرمایه فکری	نتایج حاکی از این بود که دو بعد سرمایه اجتماعی یعنی بعد رابطه‌ای و شناختی بر تسهیم دانش تأثیر مثبت و معنی‌داری دارند، اما تأثیر بعد ساختاری بر تسهیم دانش معنی‌دار نبود.
دوستار و همکاران	۱۳۹۳	بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیت سرمایه‌گذاران بر میزان ریسک‌پذیری آن‌ها در بورس اوراق بهادار تهران	نتایج نشان داد که ریسک‌پذیری دارای رابطه قوی و معنی‌داری با شخصیت سرمایه‌گذاران نمی‌باشد و از بین پنج بعد شخصیت تنها بعد برون‌گرایی است که بر روی ریسک‌پذیری سرمایه‌گذاران اثر می‌گذارد.

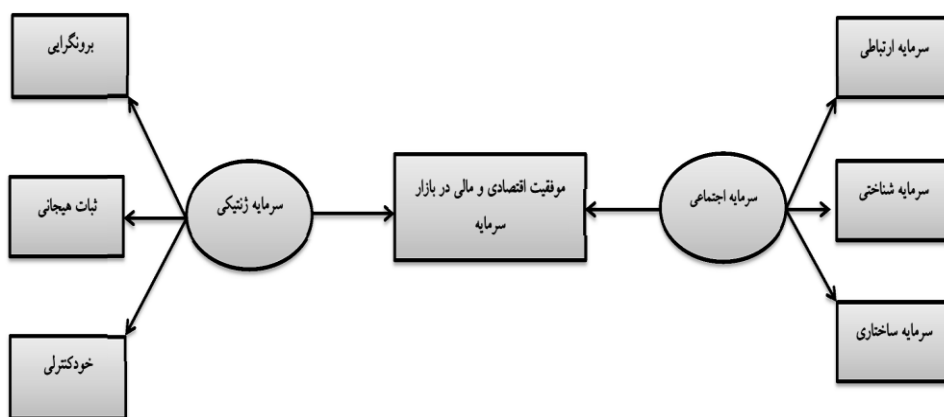
۳. مدل مفهومی پژوهش

مدل رابطه بین طرح نظری (تئوری) و کار جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات می‌باشد. در علوم اجتماعی مدل‌ها شامل نشانه‌ها و علائم هستند یعنی خصوصیات برخی از پدیده‌های تجربی (شامل اجزا و ارتباط آن‌ها) به طور منطقی از طریق مفاهیم مرتبط با یکدیگر بیان می‌شود. بنابراین، مدل منعکس‌کننده واقعیت است و جنبه‌های معینی از دنیای واقعی را که با مسئله تحت بررسی ارتباط دارند مجسم می‌سازند. روابط عمده را در میان جنبه‌های مذکور روشن می‌کند و سرانجام امکان آزمایش تجربی تئوری را با توجه به ماهیت این روابط فراهم می‌کند. بعد از آزمایش مدل درک بهتری از بعضی از قسمت‌های دنیای واقعی حاصل می‌شود. به طور خلاصه باید گفت که مدل دستگاهی است متشکل از مفاهیم، فرضیه‌ها و شاخص‌ها که کار انتخاب و جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز برای آزمون فرضیه را تسهیل می‌کند. برای ساختن مدل تحلیلی، محقق نهایتاً می‌تواند به دو شیوه متفاوت عمل کند که میانشان تفاوت مشخصی وجود ندارد: یا ابتدا از تدوین فرضیه‌ها شروع می‌کند و در مرتبه بعدی به مفاهیم می‌پردازد، یا اینکه راه معکوسی را طی می‌کند.

به طور کلی و براساس مرور مبانی نظری و پیشینه تحقیق در زمینه سرمایه اجتماعی و سرمایه ژنتیکی، می‌توان بیان کرد که عوامل ژنتیکی نقش مهمی در سطح خودکنترلی و شخصیت برون‌گرایی و روان رنجوری (نقطه مقابل ثبات هیجانی) شخص دارند. با توجه به همین یافته‌ها در این پژوهش ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی، خودکنترلی و ثبات هیجانی را به عنوان سرمایه ژنتیکی سهامدار در بازار سرمایه مد نظر قرار دادیم.

در حوزه سرمایه اجتماعی نیز، ابعاد و مولفه‌های گوناگونی مطرح گردیده است و یکی از مهمترین مولفه‌های مطرح شده در حوزه این متغیر، مولفه‌های ساختاری، ارتباطی و شناختی می‌باشد که در این پژوهش نیز به

عنوان ابعاد سرمایه اجتماعی مدنظر قرار گرفته است. عنصر ساختاری سرمایه اجتماعی اشاره به الگوی کلی تماس های بین افراد دارد، یعنی افراد به چه کسانی و چگونه دسترسی دارد. عنصر شناختی سرمایه اجتماعی اشاره به منابعی دارد که فراهم کننده مظاهر، تعبیرها و سیستم های معانی مشترک در میان گروه هاست، مهم ترین جنبه های این بعد عبارت از زبان و کدهای مشترک و داستان های مشترک است و همچنین عنصر رابطه سرمایه اجتماعی توصیف کننده نوع روابط شخصی است که افراد با یکدیگر به خاطر سابقه تعاملاتشان برقرار می کنند. مهم ترین اجزای این بعد عبارتند از: اعتماد، هنجارها، روابط متقابل و هویت می باشند (محمدی و دیگران، ۱۳۹۳). با توجه به مطالب بیان شده، مدل مفهومی پژوهش به صورت زیر ارائه می شود:

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

همچنین، مطابق با مدل فوق، فرضیه های پژوهش به صورت ذیل ارائه می شود:

- ۱) سرمایه ژنتیکی افراد تاثیر معناداری بر میزان موفقیت اقتصادی و مالی آنها در بازار سرمایه ایران دارد.
- ۲) سرمایه اجتماعی افراد تاثیر معناداری بر میزان موفقیت اقتصادی و مالی آنها در بازار سرمایه ایران دارد.

۴. روش تحقیق

این تحقیق بر اساس هدف از نوع کاربردی و از نظر شیوه گرد آوری اطلاعات، تحقیقی توصیفی - همبستگی است. همبستگی هم به آن جهت که رابطه بین متغیرها را بر اساس هدف تحقیق تحلیل می کند چرا که رابطه همبستگی زمانی وجود دارد که تغییرات یک متغیر با تغییرات متغیر دیگر همراه باشد. همچنین از آنجا که پژوهشگر در شرایط واقعی در یک سازمان (بازار سرمایه) حضور دارد، این پژوهش در زمره مطالعات میدانی قرار گرفته است. جهت تدوین پیشینه از شیوه اطلاعات کتابخانه ای و برای ارزیابی فرضیه ها از پرسشنامه استفاده گردیده است

که روایی آن با استفاده از نسبت روایی محتوای لاوشه ($CVR = \frac{n_e - N}{N - 2}$) و پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ مورد آزمون قرار گرفت. نسبت روایی محتوای برابر با ۰/۶۱ به دست آمد که با توجه به تعداد کارشناسان مورد بررسی قرار گرفته (۲۰ نفر) حاکی از روایی محتوای ابزار پژوهش بود. همچنین ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه نیز برابر با ۰/۷۱ بود که حاکی از پایایی مناسب ابزار پژوهش بود.

۵. جامعه و نمونه آماری تحقیق

جامعه آماری این پژوهش، کلیه سرمایه‌گذاران حقیقی اوراق بورس اوراق بهادار در بازار سرمایه تهران بودند که با توجه به حداقل نمونه مورد نیاز جهت انجام معادلات ساختاری (۲۰۰ نفر) و حجم زیاد تعداد سرمایه‌گذاران حقیقی، در مجموع ۷۰۰ پرسشنامه توزیع گردید، که از این تعداد ۶۸۷ پرسشنامه به صورت قابل قبول برگشت داده شد. لازم به ذکر است که ۲۴۰ پرسشنامه، از طریق مراجعه حضوری به بازار سرمایه تکمیل شد و مابقی پرسشنامه‌ها از طریق مراجعه به کارگزاری‌ها و دریافت ایمیل سرمایه‌گذاران، به صورت الکترونیکی ارسال و توزیع گردید. به این صورت که با مراجعه حضوری به بازار سرمایه، ۲۴۰ نفر از سرمایه‌گذاران حقیقی را با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس و انتخاب سرمایه‌گذارانی که مایل به همکاری در پژوهش بودند، انتخاب و پرسشنامه پژوهش بین آنها توزیع گردید و مابقی پرسشنامه‌ها نیز به صورت الکترونیکی و ارسال ایمیل به سرمایه‌گذاران تکمیل شد که در نهایت از ۷۰۰ پرسشنامه توزیع شده، ۶۸۷ پرسشنامه به صورت قابل قبول برگشت داده شد.

۶. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

در این تحقیق برای بدست آوردن داده‌ها از پرسشنامه استفاده شده که این بررسی در بازه زمانی پایان سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ صورت پذیرفته و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) با استفاده از نرم افزار Lisrel استفاده شد. مدل معادلات ساختاری شامل دو قسمت «مدل اندازه‌گیری» و «مدل ساختاری» است. در قسمت مدل اندازه‌گیری تعیین می‌شود که چگونه متغیرهای مکنون یا سازه‌ها بر حسب متغیرهایی قابل مشاهده مورد سنجش قرار می‌گیرند و اعتبار و روایی آنها به چه میزان است. در قسمت دوم، یعنی در مدل ساختاری روابط علی بین متغیرهای مکنون یا سازه‌ها مشخص شده و اثرات علی و میزان واریانس تبیین شده را شرح می‌دهد. در این پژوهش نیز از رویکرد دو مرحله‌ای معادلات ساختاری استفاده شده است. به طور کلی، مدل معادلات ساختاری یک فن تحلیل چند متغیری نیرومند از خانواده رگرسیون چند متغیری یا به بیان دقیق‌تر بسط مدل خطی کلی است که به پژوهشگر امکان آن را می‌دهد تا مجموعه‌ای از معادلات رگرسیون را به گونه‌ای همزمان مورد آزمون قرار دهد. این مدل رویکرد آماری جامع برای آزمون فرضیه‌هایی درباره روابط بین متغیرهای مشاهده شده و مکنون است که گاه تحلیل ساختار کوواریانس یا مدل یابی علی و گاه نیز لیزرل نامیده می‌شود. لازم به ذکر است مدل معادلات ساختاری دارای شاخص‌های برازندگی متعددی است که مهمترین این شاخص‌ها، شاخص‌های dfx^2 (کمتر از ۳؛ لازم به ذکر است که به گفته برخی از محققان کمتر از ۵ نیز

مورد پذیرش است (اسفیدانی و همکاران، ۱۳۹۲)؛ RMSEA (کمتر از ۰/۱)؛ NFI، NNFI، و CFI (بالتر از ۰/۹۰) و AGFI و GFI (بالتر از ۰/۸۰) و RMR (نزدیک به صفر)؛ می باشد.

۶-۱. تعاریف مفهومی و عملیاتی

تعاریف مفهومی و عملیاتی برای معین کردن مفاهیمی که در حیطه‌های ذهنی و احساسی و نگرشی قرار دارند بسیار مهم هستند. عملیاتی کردن یک مفهوم یا تعریف عملیاتی آن از طریق دقت در ابعاد و خصوصیات رفتاری متعلق به آن مفهوم و طبقه بندی کردن آن ابعاد به عناصر قابل مشاهده و قابل اندازه گیری میسر است. لازم به ذکر است که پژوهشگر پیش از هر چیز به متغیر وابسته علاقه‌مند است، هدف وی توصیف یا پیش بینی تغییر پذیری متغیر وابسته است. متغیر مستقل نیز به گونه ای مثبت یا منفی بر متغیر وابسته تاثیر می‌گذارد یعنی وقتی متغیر مستقل وجود داشته باشد متغیر وابسته نیز وجود دارد، و هر مقدار افزایش در متغیر مستقل روی دهد در متغیر وابسته نیز افزایش یا کاهش روی خواهد داد. در ادامه به تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای مستقل مدل (سرمایه ژنتیکی (برونگرایی، خودکنترلی و روان رنجوری)؛ سرمایه اجتماعی (بعد ساختاری، شناختی و ارتباطی) و متغیر وابسته پژوهش (نرخ بازده اوراق بهادار سرمایه گذار) می پردازیم :

۶-۱-۱. سرمایه ژنتیکی

تعریف مفهومی

امروزه مدارک فراوانی در دست می‌باشد که نشان می‌دهد تفاوت‌های فردی، اگر نگوییم در همه‌ی ویژگی‌ها، در بیشتر ویژگی‌های روانشناختی که بطور اطمینان بخشی مورد سنجش قرار گرفته‌اند، هم ویژگی‌های طبیعی و هم غیر طبیعی، اساساً تحت تأثیر عوامل ژنتیکی قرار دارند. شخصیت چنان پدیده پیچیده‌ای است که پژوهشگران را در چندین دهه اخیر به خود مشغول داشته است. برخی از دانشمندان بر این اعتقاد بودند که تکامل شخصیت انسان ناشی از تأثیر عوامل ژنتیکی است. سرمایه ژنتیکی در هر فرد به کلیه ویژگی‌های انتقال یافته از طریق وراثت اشاره دارد.

• برونگرایی

برون گرایی و درون گرایی هر دو معمولاً به عنوان یک زنجیره پیوسته واحد نگریسته شده‌اند؛ بنابراین، بیشتر بودنش در یکی از آن دو مستلزم کاهش در دیگری است. کارل یونگ و توسعه‌دهندگان شاخص مایرز بریگز دیدگاه‌های متفاوتی ارائه می‌دهند و باور دارند که همه هر دو گرایش برون گرایی و درون گرایی را دارند، و معمولاً یکی از آن دو بر دیگری غالب است.

رفتاری است که با دیدگاه عینی و خارجی مشخص شده و با فعالیت عملی بالاتری همراه است، افراد برون‌گرا (آیزنگ - ۱۹۴۷).

• خودکنترلی

سازه خود کنترلی ریشه در نظریه‌ی یادگیری اجتماعی دارد. در این نظریه، تقویت به عنوان تعیین کننده‌ی رفتار شناخته شده است و ادراک فرد در مورد منبع این تقویت عنصری اساسی در تعیین رفتار است. به عبارت دیگر، به عقیده‌ی راتر ادراک فرد از تقویت (پاداش یا تنبیه)، یک ویژگی دو ارزشی را به وجود می‌آورد. بدین معنی که در هر رفتاری این دو ارزش (دو قطب) نمی‌تواند با هم وجود داشته باشند. این متغییر دو قطبی خود کنترلی درونی در مقابل خود کنترلی بیرونی است (راتر، ۱۹۶۶ به نقل از محمد خیر، ۱۳۷۸).

• ثبات هیجانی

ثبات هیجانی نقطه مقابل روان رنجوری می باشد. به طور کلی، پایه و اساس عامل روان رنجوری را تجارب و هیجانات منفی و نامطلوب تشکیل می دهد. اضطراب، افسردگی، کم رویی، آسیب پذیری، پرخاشگری و خشونت، بی ثباتی هیجانی و حساسیت و زودرنجی از جمله ویژگی های این عامل است (کوک و همکاران، ۲۰۰۵).

۶-۱-۲. سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی از مفاهیم نوینی است که نقش مهم تری نسبت به سرمایه فیزیکی و انسانی در سازمانها و جوامع ایفا می کند. امروزه در جامعه شناسی و اقتصاد و به تازگی در مدیریت و سازمان مفهوم سرمایه اجتماعی به صورت گسترده ای مورد استفاده قرار گرفته است. مفهوم سرمایه اجتماعی به پیوندها و ارتباطات میان اعضای یک شبکه به عنوان منبع بارزش اشاره دارد و با خلق هنجارها و اعتماد متقابل موجب تحقق اهداف اعضا می شود، در غیاب سرمایه اجتماعی، سایر سرمایه ها اثربخشی خود را از دست داده و پیمودن راه های توسعه و تکامل فرهنگی و اقتصادی ناهموار و دشوار می گردد. سرمایه اجتماعی چه در سطح مدیریت کلان و چه در سطح مدیریت سازمانها و بنگاه ها میتواند شناخت جدیدی از سیستم های اقتصادی- اجتماعی ایجاد کند و به مدیران در هدایت بهتر سیستم یاری رساند (جوان پور و همکاران، ۱۳۹۶).

سرمایه اجتماعی، شکلی از سرمایه است که به ارتباطات و مشارکت افراد توجه دارد و می‌تواند همراه با سرمایه فرهنگی، ابزاری برای رسیدن به سرمایه های اقتصادی باشد (پیروردیو، ۱۹۷۲).

◀ بعد ارتباطی

این بعد ماهیت روابط را در بر می گیرد. به عبارت دیگر، در حالیکه بعد ساختاری بر این امر متمرکز می گردد که آیا افراد، با هم در ارتباط هستند یا خیر، بعد ارتباطی بر ماهیت و کیفیت این ارتباطات متمرکز می گردد (به طور مثال آیا این روابط به وسیله اعتماد، صمیمیت، عشق و مانند آن مشخص می شود یا خیر؟ این بعد شامل اعتماد، هنجارها، تعهدات، هئیت می شود) قوشال و ناهاپیت^۱ (۱۹۹۸).

¹ Ghoshal & Nahapiet

◀ بعد ساختاری

این الگوی کلی، روابطی را که در بین افراد یافت می شود، در نظر دارد. بدین معنا که این بعد، میزان ارتباطی که افراد با یکدیگر برقرار می کنند، در بر می گیرد. بعد ساختاری سرمایه اجتماعی شامل پیوندهای موجود در شبکه، شکل و ترکیب شبکه می شود (قوشال و ناهاپیت^۱، ۱۹۹۸).

◀ بعد شناختی

این بعد در برگیرنده میزان اشتراک افراد درون یک شبکه اجتماعی، در یک دیدگاه، یا درک مشترک میان آنان است؛ و مانند بعد ارتباطی به ماهیت ارتباطات میان افراد می پردازد و شامل مواردی نظیر زبان و کدهای مشترک و روایت های مشترک می گردد (قوشال و ناهاپیت^۲، ۱۹۹۸).

۳-۱-۶. موفقیت اقتصادی و مالی

اولین مسئله مهم در این مقاله این است که "موفقیت مالی" به طور واضح برای افراد مختلف معنای بسیار متفاوتی دارد. از نظر برخی، موفقیت مالی ممکن است به معنای رهایی از بدهی باشد. از نظر دیگران، این ممکن است به معنای استقلال کامل مالی باشد.

در این پژوهش به میزان موفقیت سهامدار در سرمایه گذاری در بازار سرمایه و کسب سودآوری رضایتبخش با توجه به قیمت سهام سرمایه گذاری شده، اشاره دارد.

۴-۱-۶. تعریف عملیاتی

با توجه به تعریف های مفهومی ارائه شده، تعاریف عملیاتی بصورت خلاصه در جدول ذیل عنوان شده است، لازم به توضیح است فرضیات مقاله بوسیله پایگاه اجتماعی و اقتصادی افراد مورد بررسی قرار گرفته که این پایگاه بوسیله ۴ مولفه شغل، تحصیلات، درآمد و خواستگاه جغرافیایی از طریق پرسشنامه توسط افراد بدست می آید.

جدول شماره ۴ (تعاریف عملیاتی)

ردیف	نام مولفه	تعریف
۱	سرمایه ژنتیکی	عبارت است از نمره نهایی به دست آمده بوسیله پرسشنامه از طریق مولفه های برونگرایی و خودکنترلی و ثبات هیجانی و بررسی آنها همراه با پایگاه اجتماعی و اقتصادی افراد
۲	برونگرایی	عبارت است از نمره نهایی به دست آمده بوسیله پرسشنامه از طریق سنجش مولفه هایی چون مشارکت، علاقه مندی به تفریح و گردش، اعتماد بنفس و ... بوسیله ۱۰ پرسش از سهامداران

¹ Ghoshal & Nahapiet

² Ghoshal & Nahapiet

عبارت است از نمره نهایی به دست آمده بوسیله پرسشنامه از طریق سنجش مولفه هایی چون اطمینان، هدف ها، تصمیم گیری ها و ... بوسیله ۱۰ پرسش از سهامداران	خود کنترلی	۳
عبارت است از نمره نهایی به دست آمده بوسیله پرسشنامه از طریق سنجش مولفه هایی چون افسردگی، پشیمانی و یاس، وسوسه های درونی و ... بوسیله ۱۰ پرسش از سهامداران	ثبات هیجانی	۴
عبارت است از نمره نهایی به دست آمده بوسیله پرسشنامه از طریق مولفه های بعد ارتباطی و بعد ساختاری و بعد شناختی و بررسی آنها همراه با پایگاه اجتماعی و اقتصادی افراد	سرمایه اجتماعی	۵
عبارت است از نمره نهایی به دست آمده بوسیله پرسشنامه از طریق سنجش مولفه هایی چون اعتماد به دیگران، وضعیت نهاد و پایگاهی که در آنجا حضور دارند و ... بوسیله ۸ پرسش از سهامداران	بعد ارتباطی	۶
عبارت است از نمره نهایی به دست آمده بوسیله پرسشنامه از طریق سنجش مولفه هایی چون مشارکت مسئولان، مشارکت شخص سهامدار با سایر سهامداران، ساختار سازمانی بازار سرمایه و ... بوسیله ۸ پرسش از سهامداران	بعد ساختاری	۷
عبارت است از نمره نهایی به دست آمده بوسیله پرسشنامه از طریق سنجش مولفه هایی چون همدلی و تفاهم سهامدار در بازار سرمایه، وضعیت وجود فرهنگ ها و زبان های مختلف و ... بوسیله ۸ پرسش از سهامداران	بعد شناختی	۸
عبارت است از نمره نهایی به دست آمده بوسیله پرسشنامه از طریق سنجش مولفه هایی چون رضایتمندی از بازار سرمایه، وضعیت سودآوری، سرمایه گذاری در آینده و ... بوسیله ۶ پرسش از سهامداران	موفقیت اقتصادی	۹

جدول شماره ۵

معیار	متغیرها (مولفه های پژوهش)	شاخص
پرسشنامه ۱۰ سوال	برونگرایی	سرمایه ژنتیکی
پرسشنامه ۱۰ سوال	ثبات هیجانی	
پرسشنامه ۱۰ سوال	خودکنترلی	
پرسشنامه ۸ سوال	سرمایه ارتباطی	سرمایه اجتماعی
پرسشنامه ۸ سوال	سرمایه شناختی	
پرسشنامه ۸ سوال	سرمایه ساختاری	
پرسشنامه ۶ سوال		موفقیت مالی و اقتصادی

۲-۶- گام اول: مدل اندازه گیری

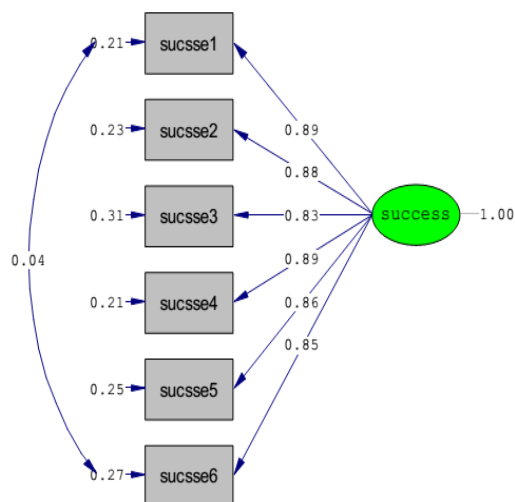
۲-۶-۱- مدل اندازه گیری موفقیت اقتصادی و مالی

همان گونه که در جدول شماره (۳) مشاهده می شود، در تحلیل عاملی مدل اولیه، همه گویه های متغیر موفقیت مالی و اقتصادی دارای بار عاملی بالاتر از $0/3$ بودند و بنابراین می توان گفت که همه سوالات مورد نظر از قدرت

تبیین خوبی برخوردارند. همچنین مقدار t برای تمام ضرایب مسیر بیشتر از $1/96$ برآورد شده و همگی آنها در سطح یک درصد معنی دار هستند به عبارتی نشانگرهای باقی مانده مدل برای اندازه گیری سازه های مورد نظر که در مدل معادلات ساختاری تحت عنوان صفت مکنون نامگذاری می شوند ، از دقت کافی برخوردار بوده و پارامترهای مدل معنادار هستند. همچنین با توجه به شاخص های برازش به دست آمده $df\chi^2=1/58$ ؛ $0/29$ ؛ $RMSEA=1$ ؛ $NFI=1$ ؛ $NNFI=1$ ؛ $CFI=1$ ؛ $GFI=0/99$ و $AGFI=0/98$ ؛ مدل اندازه گیری از برازش خوبی برخوردار بود.

جدول شماره ۶: بارهای عاملی استاندارد و مقدار معناداری حاصل از تحلیل عاملی تاییدی مرتبه اول متغیر موفقیت مالی و اقتصادی

مقدار t	ضریب مسیر	گویه	شاخص
۲۹/۴۷	۰/۸۹	Success1	موفقیت مالی و اقتصادی
۲۸/۸۱	۰/۸۸	Success2	
۲۶/۴۵	۰/۸۳	Success3	
۲۹/۴۹	۰/۸۹	Success4	
۲۸/۱۵	۰/۸۶	Success5	
۲۷/۴۵	۰/۸۵	Success6	

Chi-Square=12.69, df=8, P-value=0.12294, RMSEA=0.029

نمودار (۱): مدل اندازه گیری موفقیت مالی و اقتصادی

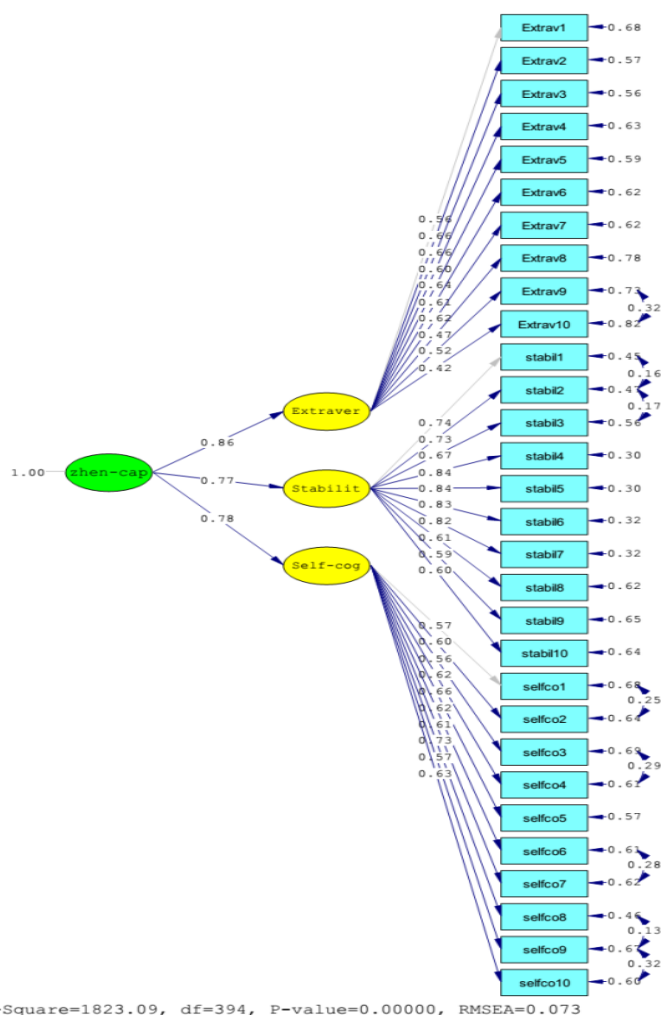
۶-۲-۲- مدل اندازه‌گیری سرمایه‌زنتیکی

همان‌گونه که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود نشانگرهای مربوط به سرمایه‌زنتیکی از نظر مقدار λ (بارهای عاملی) دارای بار عاملی حداقل ۰/۴۲ برای (Extrav10) تا حداکثر ۰/۸۴ برای سوال (Stabil4 و Stabil5) می‌باشد. در ضمن تمامی بارهای عاملی به دست آمده مقادیر نسبتاً مناسبی برای برآورد می‌باشد و همگی آنها معنادار می‌باشند ($P < 0/01$). همچنین نتایج مدل در حالت تخمین استاندارد حاکی از آن است که در میان ابعاد سه‌گانه سرمایه‌زنتیکی، بعد برونگرایی نسبت به ابعاد دیگر سهم بیشتری را در تبیین متغیر سرمایه‌زنتیکی دارند. همچنین با توجه به شاخص‌های برازش به دست آمده $\chi^2/df = 4/62$ ؛ $RMSEA = 0/73$ ؛ $NFI = 0/95$ ؛ $NNFI = 0/96$ ؛ $AGFI = 0/82$ و $GFI = 0/85$ ؛ $CFI =$ مدل اندازه‌گیری از برازش خوبی برخوردار بود.

جدول (۶): بارهای عاملی استاندارد و مقدار معناداری حاصل از تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم متغیر سرمایه‌زنتیکی

مقدار t	ضریب مسیر	گویه	ضریب مسیر شاخص	شاخص
-	۰/۵۶	Extrav1	۰/۸۶ (۱۳/۲۶)	سرمایه‌زنتیکی (مولفه برونگرایی) (Extraversion)
۱۲/۸۴	۰/۶۶	Extrav2		
۱۲/۸۸	۰/۶۶	Extrav3		
۱۲/۱۷	۰/۶۰	Extrav4		
۱۲/۶۰	۰/۶۴	Extrav5		
۱۲/۳۰	۰/۶۱	Extrav6		
۱۲/۳۷	۰/۶۲	Extrav7		
۱۰/۱۶	۰/۴۷	Extrav8		
۱۰/۸۶	۰/۵۲	Extrav9		
۹/۲۸	۰/۴۲	Extrav10		
-	۰/۷۴	Stabil1	۰/۷۷ (۱۶/۲۱)	سرمایه‌زنتیکی (مولفه ثبات هیجانی) (Emotional stability)
۲۳/۸۹	۰/۷۳	Stabil2		
۱۷/۳۹	۰/۶۷	Stabil3		
۲۲/۳۴	۰/۸۴	Stabil4		
۲۲/۲۵	۰/۸۴	Stabil5		
۲۱/۹۸	۰/۸۳	Stabil6		
۲۱/۹۰	۰/۸۲	Stabil7		
۱۵/۹۹	۰/۶۱	Stabil8		
۱۵/۳۴	۰/۵۹	Stabil9		
۱۵/۶۲	۰/۶۰	Stabil10		
-	۰/۵۷	Selfco1	۰/۷۸ (۱۲/۶۸)	سرمایه‌زنتیکی (مولفه خودکنترلی) (Self-control)
۱۵/۳۳	۰/۶۰	Selfco2		
۱۱/۳۶	۰/۵۶	Selfco3		
۱۲/۳۳	۰/۶۲	Selfco4		

مقدار t	ضریب مسیر	گویه	ضریب مسیر شاخص	شاخص
۱۲/۷۸	۰/۶۶	Selfco5		
۱۲/۳۳	۰/۶۲	Selfco6		
۱۲/۱۸	۰/۶۱	Selfco7		
۱۳/۶۴	۰/۷۳	Selfco8		
۱۱/۵۷	۰/۵۷	Selfco9		
۱۲/۴۶	۰/۶۳	Selfco10		

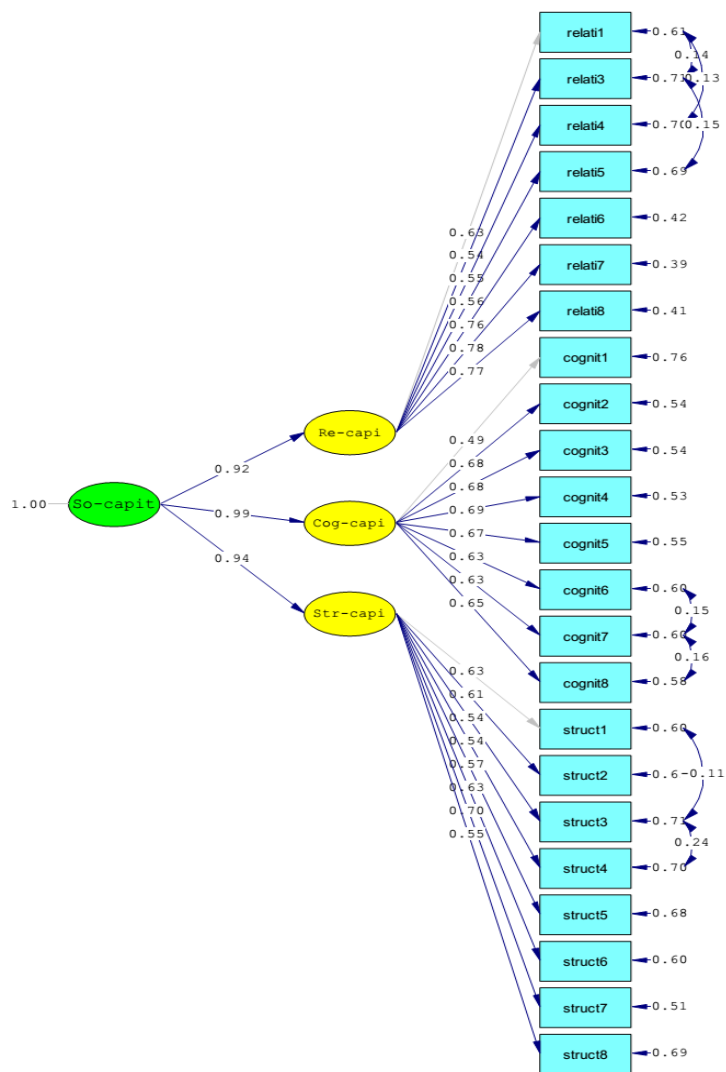
نمودار (۲) : مدل اندازه گیری سرمایه ژنتیکی

۶-۲-۳- مدل اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی

همانگونه که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود نشانگرهای مربوط به سرمایه اجتماعی از نظر مقدار λ (بارهای عاملی) دارای بار عاملی حداقل ۰/۴۹ (برای سوال Cogni1) تا حداکثر ۰/۷۸ (برای سوال Relati7) هستند. در ضمن تمامی بارهای عاملی به دست آمده مقادیر نسبتاً مناسبی برای برآورد می‌باشد و همگی آنها معنادار می‌باشند. همچنین نتایج مدل در حالت تخمین استاندارد حاکی از آن است که در میان ابعاد سه گانه متغیر سرمایه ارتباطی، بعد سرمایه شناختی، نسبت به ابعاد دیگر سهم بیشتری را در تبیین متغیر سرمایه اجتماعی دارد. همچنین با توجه به شاخص‌های برازش به دست آمده $\chi^2/df=4/18$ ؛ $RMSEA=0/068$ ؛ $NFI=0/97$ ؛ $NFI=0/97$ ؛ $CFI=0/98$ ؛ $NNFI=0/90$ ؛ $GFI=0/87$ ؛ $AGFI=0/87$ ؛ مدل اندازه‌گیری از برازش خوبی برخوردار بود.

جدول (۷): بارهای عاملی استاندارد و مقدار معناداری حاصل از تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم متغیر سرمایه اجتماعی

مقدار t	ضریب مسیر	گویه	ضریب مسیر شاخص	شاخص
-	۰/۶۳	Relati1	۰/۹۲ (۱۶/۴۶)	سرمایه ارتباطی (relational capital)
۱۳/۸۶	۰/۵۴	Relati3		
۱۳/۹۷	۰/۵۵	Relati4		
۱۲/۶۴	۰/۵۶	Relati5		
۱۶/۲۰	۰/۷۶	Relati6		
۱۶/۵۳	۰/۷۸	Relati7		
۱۶/۲۸	۰/۷۷	Relati8		
-	۰/۴۹	Cogni1		
۱۱/۹۱	۰/۶۸	Cogni2		
۱۱/۸۹	۰/۶۸	Cogni3		
۱۱/۹۹	۰/۶۹	Cogni4		
۱۱/۸۷	۰/۶۷	Cogni5		
۱۱/۴۷	۰/۶۳	Cogni6		
۱۱/۴۷	۰/۶۳	Cogni7		
۱۱/۶۱	۰/۶۵	Cogni8		
-	۰/۶۳	Struct1	۰/۹۴ (۱۶/۶۹)	سرمایه ساختاری (structure capital)
۱۳/۶۵	۰/۶۱	Struct2		
۱۱/۴۱	۰/۵۴	Struct3		
۱۲/۳۸	۰/۵۴	Struct4		
۱۲/۸۰	۰/۵۷	Struct5		
۱۳/۹۹	۰/۶۳	Struct6		
۱۵/۲۰	۰/۷۰	Struct7		
۱۲/۵۸	۰/۵۵	Struct8		

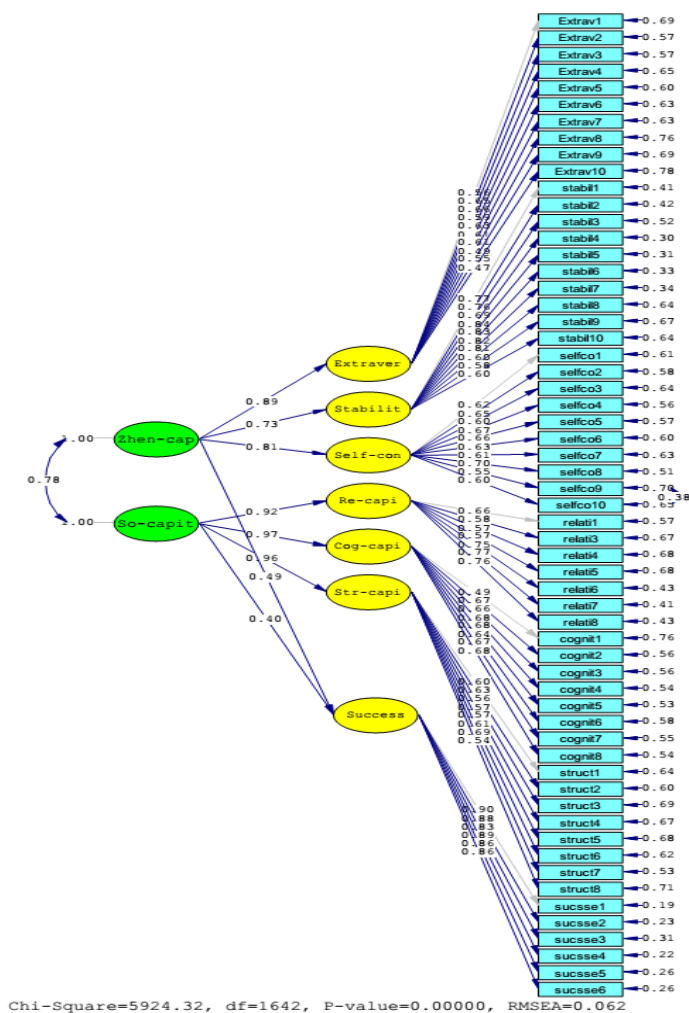
Chi-Square=920.12, df=220, P-value=0.00000, RMSEA=0.068

نمودار (۳): مدل اندازه گیری سرمایه اجتماعی

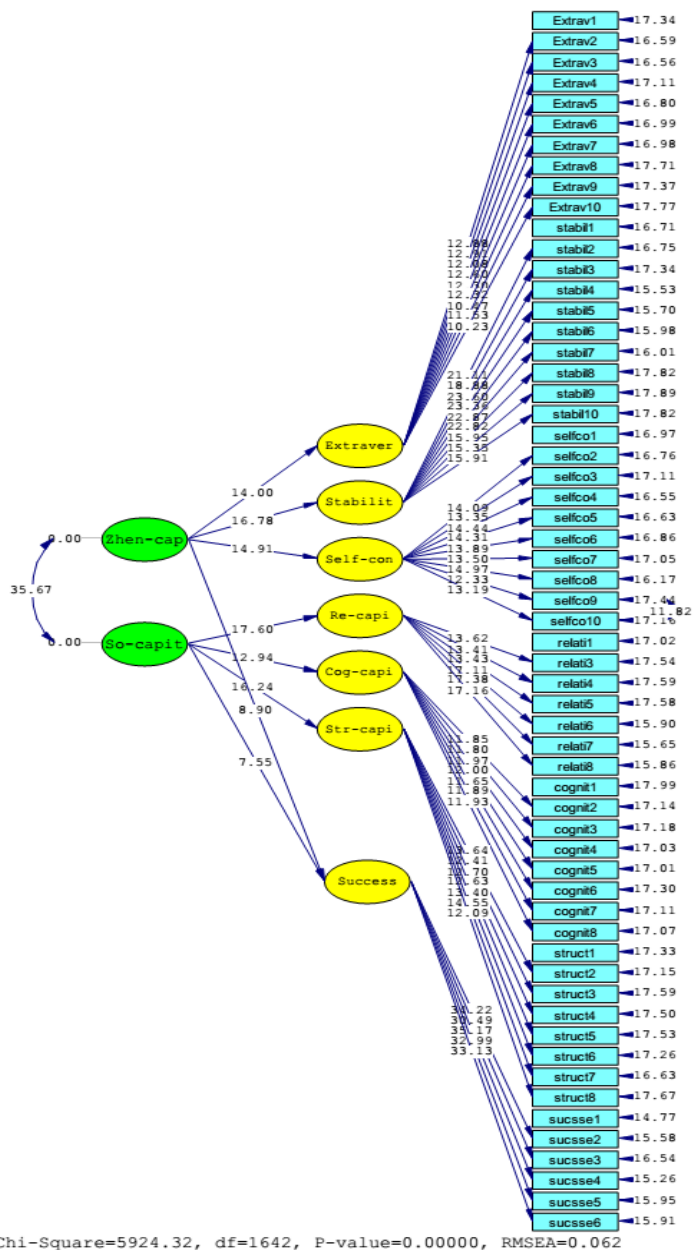
۳-۶. گام دوم: مدل معادلات ساختاری

به منظور پاسخ به سوالات پژوهش، از مدل معادلات ساختاری و ضرایب استاندارد و اعداد معناداری استفاده شده است. منظور از عدد معناداری در نرم افزار لیزرل همان مفهوم sig در نرم افزار spss می باشد. با این تفاوت که

برای معنادار بودن یک ضریب، عدد معناداری آن باید بزرگتر از $1/96$ یا کوچکتر از $1/96$ - باشد و در کل برای تایید یا رد فرضیات پژوهش بکار می رود. عدد معناداری هر چقدر از $1/96$ بزرگتر باشد نشان دهنده این است که متغیر مستقل اثر قوی تری روی متغیر وابسته دارد. منظور از ضریب استاندارد مقادیر همبستگی دو تایی است (بین دو متغیر) و جهت مقایسه اثرات اجزای مدل بکار می رود و هر چه این ضریب بیشتر باشد به معنای اثرگذاری بیشتر متغیر مستقل بر متغیر وابسته است. نمودارهای ۶ و ۷ نمایی از ضرایب استاندارد و معناداری هر یک از روابط فرضی پژوهش ترسیم شده است.

نمودار(4): مدل آزمون فرضیات در حالت استاندارد

نمودار(5): مدل آزمون فرضیات در حالت معناداری

جدول (۷): تحلیل مسیر اثرات سازه‌های تحقیق

مقدار t	ضریب مسیر	بر متغیر	اثر متغیر
۸/۹۰	۰/۴۹	موفقیت اقتصادی و مالی	سرمایه ژنتیکی
۷/۵۵	۰/۴۰	موفقیت اقتصادی و مالی	سرمایه اجتماعی

۴-۶- فرضیات پژوهش

- ۱) فرضیه کلی اول: ویژگی‌های سرمایه ژنتیکی (برونگرایی ثبات شخصیتی و خودکنترلی) بر موفقیت اقتصادی و مالی سهامداران تاثیرگذار است.
- ۲) فرضیه کلی دوم: ویژگی‌های سرمایه اجتماعی (ارتباطی شناختی و ساختاری) بر موفقیت اقتصادی و مالی سهامداران تاثیرگذار است.

فرضیه اول

بر اساس نمودار (۶)، مقدار ضریب مسیر برای این دو متغیر برابر با ۰/۴۹ می‌باشد که دارای مقدار t بالاتر از ۱/۹۶ بوده و در سطح ۰/۰۱ درصد معنی دار است. لذا فرضیه صفر رد و فرضیه تحقیق پذیرفته می‌شود که بیان می‌دارد سرمایه ژنتیکی افراد تاثیر معناداری بر میزان موفقیت اقتصادی و مالی آنها در بازار سرمایه دارد. همچنین می‌توان گفت که با توجه به مقدار مثبت ضریب مسیر مشخص می‌شود که سرمایه ژنتیکی در نمونه مورد مطالعه به گونه‌ای است که تاثیر مثبت بر موفقیت اقتصادی و مالی در بازار سرمایه خودروسازی دارد و باعث افزایش میزان موفقیت می‌شود.

فرضیه دوم:

بر اساس نمودار (۶)، مقدار ضریب مسیر برای این دو متغیر برابر با ۰/۴۰ می‌باشد که دارای مقدار t بالاتر از ۱/۹۶ بوده و در سطح ۰/۰۱ درصد معنی دار است. لذا فرضیه صفر رد و فرضیه تحقیق پذیرفته می‌شود که بیان می‌دارد سرمایه اجتماعی افراد تاثیر معناداری بر میزان موفقیت اقتصادی و مالی آنها در بازار سرمایه دارد. همچنین می‌توان گفت که با توجه به مقدار مثبت ضریب مسیر مشخص می‌شود که سرمایه اجتماعی در نمونه مورد مطالعه به گونه‌ای است که تاثیر مثبت بر موفقیت اقتصادی و مالی در بازار سرمایه خودروسازی دارد و باعث افزایش میزان موفقیت می‌شود.

۷. بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش، یک مدل ساختاری طراحی و نقش سرمایه ژنتیکی و سرمایه اجتماعی بر موفقیت اقتصادی و مالی در بازار سرمایه ایران مورد بررسی قرار گرفت و با توجه به نتایج برازش به دست آمده در مدل نهایی، می‌توان اینطور بیان کرد که الگوی تدوین شده از برازش و اعتبار کافی برخوردار بود. همچنین آزمون فرضیات پژوهش، بیانگر تأیید هر دو فرضیه پژوهش بود. آزمون فرضیه اول پژوهش، حاکی از این بود که سرمایه ژنتیکی افراد)

خودکنترلی، برونگرایی و ثبات هیجانی) نقش معناداری در موفقیت اقتصادی و مالی سهامداران در بازار سرمایه دارد. در تبیین نتایج حاصل از آزمون این فرضیه لازم به ذکر است که به طور کلی نتایج تحقیقات نشان داده است افرادی که خودکنترلی بیشتری دارند، افرادی شادتر و منضبط تر هستند و می توانند برنامه های خود را اجرا کنند. لذا کنترل نداشتن از نبود برنامه ای برای اجرا ناشی می شود که در نتیجه آن، فرد به هنگام تصمیم گیری دچار اشتباه و احساسات می شود. در بازار سرمایه نیز، با افزایش خودکنترلی، توانایی معامله گر برای تغییر رفتار و تصمیمات احساسی در بازار افزایش می یابد. به بیانی دیگر، در صورتی که سرمایه گذار از ویژگی شخصیتی خودکنترلی بی بهره باشد، اسیر و تسلیم کنترل بازار شده و این کنترل نداشتن باعث بی ثباتی معامله در بازار مالی می شود. در واقع، معامله گرانی که کنترل ندارند، دچار بی ثباتی می شوند. زیرا چهارچوب و قوانین مشخصی برای خودشان ندارند که به آن پایبند باشند و مدام در بازار تغییر جهت داده و مسیر و جهت خود را عوض می کنند و همین امر موجب می گردد که از موفقیت مالی و اقتصادی کمتری در بازار سرمایه برخوردار باشند. بر عکس، معامله گرانی که از یک کنترل درونی بهره می برند، یک ساختاری را برای خود ایجاد می کنند و مشخصا می دانند که چه تعاملی با بازار دارند و در نتیجه ساختاری مشخص را برای خود ایجاد کرده و علاوه بر شناخت خود و بازار، به نقاط ضعف و قوت خود در برابر تهدیدهای بازار واقف بوده و به قوانین خودشان، وفادار و پایبند می باشند که نتیجه این رفتار، موفقیت مالی و اقتصادی سرمایه گذار در بازار سرمایه می باشد.

پژوهش های پیشین نیز حاکی از نقش مهم خودکنترلی بر موفقیت های فردی می باشد، بر همین اساس و طبق مطالعات انجام شده، اشخاصی که خودکنترلی بالایی دارند، در مقایسه با با افرادی که از خودکنترلی کمتری برخوردار هستند، در طول دوره نوجوانی و بزرگسالی، خوش شانس تر، سالم تر و ثروتمندتر می باشند (هافمن و همکاران^۱، ۲۰۱۴؛ داکورث و سلیگمن^۲، ۲۰۰۵). همچنین نتایج برخی از پژوهش ها حاکی از این است که خودکنترلی کم، با عدم موفقیت در مدرسه، روابط و بازار کار مرتبط است (وازنسونی و همکاران^۳، ۲۰۱۷). زیرا خودکنترلی یک عامل قوی اثرگذار بر سلامت، ثروت و امنیت عمومی است.

در حوزه ویژگی شخصیتی برونگرایی نیز، می توان اینطور بیان کرد که یک معامله گر درون گرا بیشتر بر دنیای ذهنی خود، مفاهیم و ایده ها متمرکز است. این نوع معامله گر بر این موضوع متمرکز است که چگونه می تواند نتایج خوبی را (به تنهایی) کسب کند. افرادی که بسیار درون گرا می باشند، سازگاری خوبی با سایر افراد در بازار سرمایه نداشته و بیشتر متمایل به درون هستند، این افراد حتی در بیان افکار و اندیشه های خود مشکل دارند و معمولاً نسبت به نظرات و گفته های دیگران، بی توجه بوده و بر اندیشه های خود متمرکز و اهمیتی به مشورت نمی دهند. بسیاری از این افراد، براساس تجربه های شخصی دست به تصمیم گیری می زنند و معمولاً در معاملات زیان می کنند. همچنین از ویژگی های بارز افراد درون گرا، تشویش، نگرانی و تردید می باشد، به همین جهت حتی گاهی ممکن است به دلیل همین مردد بودن و وسواس فکری و تحریکات باعث شده در معامله متضرر شوند. در برخی از تیپ های شخصیتی افراد درون گر، به دلیل اینکه بسیار غیرمنطقی هستند، حتی اگر هم وارد بازار

¹ Hofmann et al.:

² Duckworth AL: Seligman

³ Vazsonyi et al :

سرمایه شوند بیشتر به چشم سرگرمی به آن نگاه می‌کنند. و همچنین برخی از این افراد درونگرا، خیال پردازان حرفه‌ای هستند که ارتباط کمی با واقعیت دارند و با فکر میلیارد شدن در مدت زمانی بسیار کوتاه وارد این بازار می‌شوند و به همین جهت با تهدید جدی زیان دهی در معاملات به دلیل رویایی بودن روبرو هستند. برعکس، افراد برونگرا، معمولاً به دنبال تجربه و حس‌های جدید هستند. برخی از افراد این تیپ شخصیتی، به شدت واقعیت مدار هستند و براساس واقعیت بیرون کار می‌کنند و همیشه سعی می‌کنند با افراد مختلف ارتباط برقرار کنند و خود را با سایرین تطبیق دهند؛ بیشتر این افراد، به دلیل توان زیاد، در بهره برداری از فرصت‌ها بیشترین توانایی را دارند و بدلیل اینکه به موقع اقدام به خرید و فروش سهام خواهند کرد می‌توان انتظار داشت که عملکرد اقتصادی و مالی خوبی در بازار سرمایه داشته باشند. به عبارتی دیگر، یک معامله‌گر برون‌گرا به دنبال راه‌حل‌هایی در بیرون خود است تا موفقیت بیشتری به دست آورد، در واقع این افراد، به دنبال یافتن یا تکمیل یک سیستم معاملاتی هستند تا بتوانند به آنها کمک کند در معاملات خود موفق‌تر عمل کنند و همه این عوامل می‌تواند نقش موثر در عملکرد اثربخش در بازار سرمایه ایفا کند.

با این حال، در تحقیقاتی که فان تارپ، دکترای روانشناسی بالینی و متخصص روانشناسی سرمایه‌گذاری و معامله‌گری انجام داده است، رابطه‌ای میان درون‌گرایی/برون‌گرایی و موفقیت در معاملات یافت نشد. در پژوهش‌ها معلوم شد که از میان افراد درون‌گرا، ۷ درصد آنها موفقیت چشمگیری داشتند و از میان افراد برون‌گرا ۸ درصد آنها از موفقیت چشمگیری برخوردار بودند. بنابراین، تفاوت معنادار نبود.

در حوزه ثبات هیجانی نیز لازم به ذکر است که به طور کلی، روان رنجوری (ثبات هیجانی بسیار کم) به کمک معیارهای اضطراب، نفرت، افسردگی، کم‌رویی، شتاب‌زدگی و آسیب‌پذیری ارزیابی می‌شود. افرادی که نمرات آنها در این خصوصیت پایین است، دارای ثبات عاطفی بوده و معمولاً آرام، معتدل و راحت هستند و قادر هستند که با موقعیت‌های فشارزا بدون آشفتگی یا هیاهو روبرو شوند. با توجه به فرضیه بازار کارا، بین بازده پرتفوی افراد با میزان ریسک‌پذیری آنها رابطه مستقیمی وجود داشته باشد، بنابراین اگر این ویژگی شخصیتی ارتباط معناداری با درجه ریسک‌پذیری داشته باشد، انتظار می‌رود که میزان بازده‌ای که سرمایه‌گذار در بازار سرمایه کسب می‌نماید نیز ارتباط معناداری با ویژگی شخصیتی آن‌ها داشته باشد. این در حالیست که افرادی که دارای ویژگی شخصیتی روان رنجوری هستند، از سرمایه‌گذاری در سهام‌های نسبتاً دارای ریسک دچار اضطراب و نگرانی شده و به همین جهت سعی می‌کنند محافظه‌کارانه‌تر در بازار عمل کنند و این نیز به نوبه خود و بر اساس فرضیه بازار کار موجب کاهش بازده معامله‌گر در بازار سرمایه می‌گردد.

همچنین، نتایج پژوهش حاکی از این بود که سرمایه اجتماعی نقش معناداری بر موفقیت اقتصادی و مالی در بازار سرمایه ایفا می‌کند. دانشمندان علوم اجتماعی تاکنون در پی اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی و تبیین ارتباط آن با عملکردهای اجتماعی و اقتصادی بوده‌اند، پونتم (۱۹۹۵) در پژوهشی بیان کرد که هر زمانی که اجتماعات شهروندان، فعالتر و یکپارچه‌تر عمل کرده‌اند، موفقیت آنها در کاهش فقر، بیکاری، و بزهکاری، و گسترش آموزش و بهداشت بیشتر بوده است. همچنین متخصصین اقتصاد، معتقدند که روابط متقابل فعال بین افراد به انتقال دانش، سطوح بالاتر سرمایه انسانی، و رشد اعتماد بین آنها منجر می‌شود. که همه این امور در نهایت سبب بهبود

عملکرد بازارها می شوند. به طور کلی، نفس داشتن رابطه با سایر افراد موجب ایجاد یک احساس درونی مطلوب می شود. از سوی دیگر روابط و پیوندهای میان افراد در بسیاری از موارد بر نوع و میزان کار هر فرد موثر بوده و بر درآمد فرد اثر می گذارند. در تبیین نتایج حاصل از آزمون این فرضیه می توان به نقش سرمایه اجتماعی در تسهیم دانش و افزایش سواد مالی سرمایه گذاران اشاره نمود. به گفته جامپاستارت^۱ (۲۰۰۹)، سواد مالی به توانایی فرد در استفاده از دانش و مهارتش برای مدیریت اثربخش منابع مالی خود به منظور امنیت مالی در طول عمر اشاره دارد. به تعریف OECD نیز، سواد مالی ترکیبی از آگاهی، دانش، مهارت، گرایش و رفتاری است که برای اتخاذ تصمیم های مالی مناسب و در نهایت دستیابی به رفاه مالی فردی ضروری است و امروزه به صورت جهانی پذیرفته شده است که یک جزء مهم در ثبات و توسعه مالی و اقتصادی است.^۲

اهمیت سواد مالی در تصمیم گیری های سرمایه گذاران زمانی اهمیت بیشتری می یابد که بدانیم معامله گران در فرایند تفکر و تصمیم گیری های مالی ممکن است دچار خطا شوند. به طور خلاصه، سوگیری های رفتاری، به عنوان اشتباهات سیستماتیک در قضاوت تعریف شده اند. مطالعات مختلفی درباره انواع خطاهای اداری و نحوه تاثیر این خطاها بر تصمیم گیری های مالی انجام شده است (کریمی و رهنارودپشتی^۳، ۲۰۱۵)؛ و نتایج حاصل حاکی از آن است که تصمیمات مالی تحت تاثیر چندین خطا قرار می گیرند و به نظر می رسد سواد مالی بتواند نقش مهمی در جلوگیری از این خطاها و سوگیری های رفتاری اعمال کند. بیه نظر می رسد افزایش سرمایه اجتماعی و روابط متقابل موجب بهبود دانش مالی گردیده و به نوبه خود به بهبود رفتار و عمل مالی معامله گر در بازار مالی منجر می گردد.

در حوزه نقش مولفه های سرمایه اجتماعی بر موفقیت اقتصادی و مالی نیز و با استناد به گفته لی و همکاران (۲۰۱۴) می توان اظهار داشت که سرمایه اجتماعی در سطح ساختاری کانال هایی را برای جریان اطلاعات فراهم کرده و به طور بالقوه، شرایط را برای دستیابی به اطلاعات ارزشمند و حیاتی فراهم می سازد. و به گفته چنگ و همکاران (۲۰۱۱)، این تعاملات اجتماعی، ساخت، شدت، فرکانس و وسعت دانشی را که رد و بدل می شود، قوی تر و بیشتر می کند و بنابراین تعاملات اجتماعی می تواند رفتار تسهیم دانش را افزایش دهد. با افزایش این تسهیم دانش، سواد مالی سرمایه گذار افزایش یافته و این امر به نوبه خود نقش مهمی در کنترل تورش های رفتاری و بهبود عملکرد مالی سرمایه گذار در بورس اعمال می کند.

در بعد سرمایه شناختی، با افزایش این سرمایه، میزان اشتراک سرمایه گذاران، در یک دیدگاه، یا درک مشترک میان آنان افزایش یافته و بر این باور می باشند که بهره وری سرمایه گذاری تیمی از سرمایه گذاری فردی بالاتر بوده و اغلب به صورت گروهی و تیمی تصمیم به سرمایه گذاری می گیرند و همین امر به دلیل تسهیم دانش و افزایش سواد مالی معامله گر، موجب موفقیت اقتصادی و مالی آنها در بورس می گردد.

در بعد سرمایه ارتباطی نیز، به گفته ناهاپیت و قوشال (۱۹۹۸) بعد رابطه ای سرمایه اجتماعی توصیف کننده روابط شخصی است که افراد با یکدیگر به دلیل سابقه تعاملاتشان برقرار می کنند. بسیاری از مطالعات نشان داده

^۱ Jumpstart

^۲ INFE.

^۳ Karimi & rahnamaroodposhti

است که اعتماد اجتماعی و اعتماد متقابل میان اعضا، از عوامل حیاتی برای موفقیت تسهیم دانش‌اند (چو و چان، ۲۰۰۸). پس می‌توان گفت روابط متبنی بر اعتماد، تسهیم دانش را بین اعضای یک شبکه اجتماعی را افزایش می‌دهد. به عبارتی، اعتماد بین سهامداران می‌تواند نگرش‌ها و رفتارهای مورد علاقه را بین این افراد ترغیب کرده و تمایل سهامداران برای مبادله دانش را بیشتر کند. با وجود اعتماد، معامله‌گران، بیشتر از خود، گشودگی نشان خواهند داد و اطلاعات ارزشمندی در زمینه سهام بین آنها مبادله خواهد شد. به عبارتی، هنجارهای همکاری می‌توانند پایه‌ای قوی برای تسهیم دانش‌های مالی به وجود آورند و همین امر، موجب افزایش سواد مالی سرمایه‌گذاران و جلوگیری از خطاهای مالی و در نتیجه موفقیت مالی و اقتصادی سهامدار در بازار سرمایه می‌گردد. همچنین با استناد به گفته کرامر و همکاران (۱۹۹۶)، احساس همانندی با یک گروه یا جمع، نگرانی درباره فرایندها و نتایج جمعی را افزایش می‌دهد و بدین ترتیب می‌توان انتظار داشت با افزایش احتمال فرصت تبادل اطلاعات و افزایش سواد مالی سهامداران شاهد بهبود عملکرد مالی سهامداران بود.

پیشنهادها

در نهایت با توجه به نقش معنادار سرمایه اجتماعی بر موفقیت‌های اقتصادی و مالی افراد، پیشنهاد می‌گردد که به منظور افزایش سرمایه اجتماعی، دولت بستر لازم را برای جلب مشارکت هر چه بیشتر افراد در سازمان‌های فرهنگی و موسسات آموزشی، موسسات خیریه و سازمان‌های سیاسی فراهم سازد، همچنین جهت افزایش سرمایه اجتماعی، مسئولین برنامه‌های بیشتری را جهت کشش افراد به سوی فعالیت و انجام امور مرتبط در گروه‌های فعال و تفریحی (همچون کوه نوردی، گردشگری، باشگاه و...) تدارک ببینند و از طرفی دولت نیز جهت افزایش افزایش اعتماد نهادی مردم، تلاش لازم را جهت جلب اعتماد افراد به ارگان‌های مختلف از جمله نهادهای قانون‌گذار (مجلس، شورای مصلحت و...)؛ نهادهای نظارت بر اجرای قانون (قوه قضائیه و شورای نگهبان)؛ نهادهای نظامی و امنیتی (سپاه، نیرو انتظامی و...) اعمال کند. همچنین در حوزه پژوهشی نیز پیشنهاد می‌گردد که با توجه به محدودیت در روش‌شناسی بخش کمی در بخش معادلات ساختاری این پژوهش و استفاده صرف از داده‌های کمی، در آینده؛ پژوهشی مشابه با استفاده از داده‌های کیفی نظیر مصاحبه صورت پذیرد و به عنوان مکمل نتایج حاصل از این تحقیق، به بهبود اعتبار یافته‌ها کمک نماید.

فهرست منابع

احمدی، محمدرضا. (۱۳۹۶). بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر عملکرد مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، *اولین کنفرانس ملی نقش حسابداری/اقتصاد و مدیریت، تبریز، موسسه آموزش عالی علم و فن آوری شمس*، https://www.civilica.com/Paper-AEMCNF01-AEMCNF01_640.html

اکرمی، سید محمد؛ باستانی، امیر؛ مدرسی، محمد حسین؛ ریحانی، فخرالدین؛ کریمی راد، وحیده. (۱۳۹۱). ژنتیک یا محیط؛ کدامیک آینده ما را تعیین می کنند؟ فصلنامه اخلاق زیستی، سال دوم، شماره چهارم.

آقابابایی دهاقانی، زهره. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین تیپ‌های شخصیتی برون‌گرایی، تطابق‌پذیری، وظیفه‌شناسی سرمایه‌گذاران و روش‌های انتخاب سهام در بازار سرمایه. کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی، روانشناسی و علوم اجتماعی. مجموعه علوم رفتاری در مدیریت.

پاتنام، رابرت دی. (۱۳۹۲). دموکراسی و سنت‌های مدنی؛ سرمایه اجتماعی؛ سرمایه اجتماعی و سنت‌های مدنی در ایتالیا مدرن، ترجمه محمد تقی دلفروز، انتشارات جامعه‌شناسان، تهران.

توماس جی- بوکارد جونور. (۱۳۹۰). بررسی تاثیرات ژنتیک بر ویژگی‌های روانشناختی. ترجمه: لیلا یلوه‌ای، ناهید غیور آذر.

جوان پور، محمد علی؛ گرجی، دوز؛ سبجانی، عبدالرضا. (۱۳۹۶). تحلیلی بر سرمایه اجتماعی در سازمان. فصلنامه مطالعات مدیریت و حسابداری. دوره ۳، شماره ۴، صص ۱۰۸-۱۲۵.

حسن زاده ثمرین، تورج. (۱۳۸۹). طراحی و تبیین مدل سرمایه اجتماعی به منظور دستیابی به تعالی سازمانی در شهرداری تهران، رساله دکترا، دانشگاه تهران پردیس قم.

حسینی سیده معصومه، مشایخ شهناز، فلاح جوشقانی مریم. راهبرد سرمایه‌گذاری معکوس: مروری بر ادبیات بازار سرمایه. فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی. ۱۳۹۴. صص ۱۰۸-۱۲۵

دوستار، محمد؛ اسماعیل رمضان پور و مریم جوادیان لنگ، ۱۳۹۳، بررسی تأثیر ویژگی‌های شخصیت سرمایه‌گذاران بر میزان ریسک‌پذیری آن‌ها در بورس اوراق بهادار تهران، سومین کنفرانس ملی حسابداری و مدیریت، تهران، موسسه اطلاع‌رسانی نارکیش، https://www.civilica.com/Paper-ACCFIN03-ACCFIN03_315.html

عباس ریحانی یامی، عباس؛ آسایش، مجید؛ کیوانی، شیروان. (۱۳۹۲). بررسی آثار و نقش بورس اوراق بهادار در اقتصاد و بازرگانی کشور. بورس فروردین ۱۳۹۲ شماره ۱۰۰.

علامه، سیدمحسن؛ توکلی، هدی؛ طبائیان، ریحانه السادات. (۱۳۹۵). تاثیر سرمایه اجتماعی بر تسهیم دانش و سرمایه فکری. *مطالعات مدیریت (بهبود و تحول)*: 25(80), 101-118. doi: 10.22054/jmsd.2016.4031

هیجروودی، فاطمه؛ دوستار، محمد؛ مرادی، محمود. (۱۳۹۷). تحلیل تعدیلگری مدل پنج‌عاملی شخصیت بر تاثیرگذاری کسب اطلاعات مالی بر رفتار سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار تهران. *دانش سرمایه‌گذاری*. 7(25), 39-60.

Block, J.H., et al. 2012. "Social Capital of Venture Capitalists and Start-Up Funding. *Small Business Economics* 39(4): 835-51.11)

- Cao, Q. L., Xiang, H. Y., Mao, Y. J., & Yang, B. Z. (2018). Social capital at venture capital firms and their financial performance: Evidence from China. *arXiv preprint arXiv:1810.02952*.
- Duckworth AL, Seligman MEP. Self-discipline outdoes IQ in predicting academic performance of adolescents. *Psychological Science*. 2005;16(12):939-944. [PubMed] [Google Scholar].
- Eaves, L. J., Eysenck, H. J., & Martin, N. G. (1989). Genes, culture and personality: An empirical approach. *Academic Press*.
- Eaves, L. J., Heath, A. C., Neale, M. C., Hewitt, J. K., & Martin, N. G. (1998). Sex differences and non-additivity in the effects of genes on personality. *Twin Research and Human Genetics*, 1(3), 131-137.
- James L. Davis, Eugene F. Fama, and Kenneth R. French, Characteristics, Covariances, and Average Returns, 1929 to 1997, *Journal of Finance* 55, no. 1(2000), pp. 396, Reprinted by the permission of the publisher, Blackwell Publishing, Inc.
- Hador, B. B. (2017). Three levels of organizational social capital and their connection to performance. *Journal of Management Development*.
- Heath, A. C., Neale, M. C., Kessler, R. C., Eaves, L. J., & Kendler, K. S. (1992). Evidence for genetic influences on personality from self-reports and informant ratings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(1), 85.
- Hofmann, W., Fisher, R. R., Luhmann, M., Vohs, K. D., Baumeister, R. F. (2014). Yes, but are they happy? Effects of trait self-control on affective well-being and life satisfaction. *Journal of Personality*, 82, 265-277.
- Martin, N.G. & Jardine, R. (1986). Eysenck's contribution to behavior genetics. In S. Modgil & C. Modgil (Eds.), *Hans Eysenck: Consensus And controversy* (pp.213-218). Sussex, England: Falmer Press.
- Rose, R. and W. Mishler (1998) Untrustworthy Institutions and Popular Response, *Studies in Public Policy* No. 306, University of Strathclyde, Glasgow.
- Rose, R. J., & Kaprio, J. (1988). Frequency of social contact and intrapair resemblance of adult monozygotic cotwins—or does shared experience influence personality after all?. *Behavior Genetics*, 18(3), 309-328.
- Rose, R. J., Koskenvuo, M., Kaprio, J., Sarna, S., & Langinvainio, H. (1988). Shared genes, shared experiences, and similarity of personality: data from 14,288 adult Finnish co-twins. *Journal of personality and social psychology*, 54(1), 161.
- Vazsonyi, A. T., Mikuška, J., & Kelley, E. L. (2017). It's time: A meta-analysis on the self-control-deviance link. *Journal of Criminal Justice*, 48, 48-63.
- Willems, Y. E., Boesen, N., Li, J., Finkenauer, C., & Bartels, M. (2019). The heritability of self-control: A meta-analysis. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*.

Pattern of the role of genetic capital and social capital characteristics on economic and financial success of shareholders

Hosein zamanian
(student)

Roholah Farhadi
(Assistant Professor)
Corresponding Author

Ali Rezayian
(professor)

Abstract

The capital market is one of the most important economic sectors of countries and its development plays an important role in the national income and public welfare of society. The economic and financial success of individuals in the capital market can be affected by various factors. One of the factors that play an important role in success is the genetic capital of individuals (personality traits transmitted through heredity) as well as social capital of individuals. In this regard, the purpose of this study is a model for the role of genetic capital and social capital on the economic and financial success of shareholders in the capital market. The statistical population of this study was all real investors present in Tehran capital market, of which 687 questionnaires were completed, of which 240 shareholders were selected by face-to-face sampling by available sampling method and the rest were tested virtually. And the results of testing the hypotheses of this study using structural equations and LISREL software, indicated that genetic capital and social capital play a significant role in the economic and financial success of shareholders, The results of this study show that in the capital market, traders who have emotional stability and have extroversion and self-control can create a structure for themselves and achieve economic success by knowing themselves and the market. The result is that if people have a sense of community (communication, cognitive, structural capital), we can expect that by increasing these connections, they will be able to increase financial literacy, which will improve the financial performance of shareholders.

Keywords: Genetic capital , Social capital , Economic and financial su

